

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

**Факультет іноземних мов
Кафедра англійської мови**

**Використання відеоматеріалів для формування компетентності у
говорінні на уроках англійської в середній школі**

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконала:

студентка 2 курсу, 612 групи

Чернописька Валерія Владиславівна

Керівник:

Кандидат філологічних наук, доцент

Бешлей Ольга Василівна

До захисту допущено

на засіданні кафедри

протокол № _____ від _____ 20__ р.

Зав. кафедрою _____

Чернівці – 2024

АНОТАЦІЯ

Дослідження присвячене проблемі використання відеоматеріалів для розвитку навички говоріння на уроках англійської мови у середній школі. Актуальність теми зумовлена необхідністю підвищення комунікативної компетентності учнів за допомогою сучасних мультимедійних засобів, що відповідають освітнім стандартам і психологічно-віковим особливостям підлітків.

В роботі обговорюються ефективні способи застосування відеоматеріалів у навчальному процесі для розвитку мовленнєвої компетентності учнів середньої школи.

Об'єктом дослідження є навчання говоріння англійською мовою в середній школі, а предметом – методи та засоби використання відеоматеріалів у цьому процесі.

У дослідженні використано методи аналізу, синтезу, анкетування, моделювання, спостереження, експерименту та статистичного аналізу.

Робота складається з трьох розділів. У першому розділі висвітлюються теоретичні засади навчання англійської мови, включаючи особливості розвитку говоріння. Другий розділ присвячений методології використання відеоматеріалів, їх ролі та шляхам інтеграції у навчальний процес. Третій розділ містить опис апробації розроблених методів під час пробного навчання, аналіз результатів і висновки.

Робота базується на 59 джерелах, з яких 21 – іноземні. У додатках подані список учнів, які брали участь у пробному навчанні, анкети для вчителів і учнів, три плани уроків з використанням відеоматеріалів і дидактичні матеріали.

Ключові слова: відеоматеріали, говоріння, навчання англійської мови, середня школа, методика викладання, аудіо-візуальні засоби, інтерактивні технології.

SUMMARY

The study focuses on the use of video materials for developing speaking skills in English lessons in middle school. The relevance of the topic is determined by the need to enhance students' communicative competence through modern multimedia tools that meet educational standards and the psychological and age-related characteristics of adolescents.

The work discusses effective ways to apply video materials in the educational process to develop students' speaking competence in middle school. The object of the study is teaching English speaking in middle school, while the subject is the methods and tools for using video materials in this process. The study employed methods of analysis, synthesis, surveys, modeling, observation, experimentation, and statistical analysis.

The work consists of three chapters. The first chapter covers the theoretical foundations of teaching English, including the specifics of developing speaking skills. The second chapter is devoted to the methodology of using video materials, their role, and ways to integrate them into the educational process. The third chapter describes the testing of the developed methods during a trial teaching session, analysis of the results, and conclusions.

The study is based on 59 sources, including 21 foreign ones. The appendices include a list of students who participated in the trial teaching, questionnaires for teachers and students, three lesson plans using video materials, and didactic materials.

Keywords: video materials, speaking, English language teaching, secondary school, teaching methodology, audio-visual tools, interactive technologies.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ.....	11
1.0. Вступні зауваження.....	11
1.1. Психолого-вікові особливості учнів середньої школи.....	11
1.2. Особливості навчання іноземної мови учнів середньої школи.....	16
1.3. Розвиток навички говоріння в учнів середньої школи.....	25
1.4. Висновки до розділу 1.....	33
РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ВІДЕОМАТЕРІАЛІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ.....	35
2.0. Вступні зауваження.....	35
2.1. Особливості використання інтерактивних візуальних засобів.....	35
2.2. Відеоматеріали як інструмент розвитку говоріння.....	39
2.3. Шляхи використання відеоматеріалів.....	43
2.4. Висновки до розділу 2.....	47
РОЗДІЛ 3. АПРОБАЦІЯ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І РОЗВИТКУ ГОВОРІННЯ СЕРЕД УЧНІВ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ ВИКОРИСТОВУЮЧИ ВІДЕОМАТЕРІАЛИ.....	49
3.0. Вступні зауваження.....	49
3.1. Організація пробного навчання.....	49
3.2. Проведення пробного навчання.....	53
3.3. Інтерпретація результатів пробного навчання.....	59
3.4. Висновки до розділу 4.....	60
ВИСНОВКИ.....	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	64
ДОДАТКИ.....	71

ВСТУП

Питання необхідності реформувати систему освіти в Україні піднялося досить давно. Спочатку воно не виходило за межі буденних розмов та обговорень, але, згодом, все більша і більша частка населення почала виносити його назагал. Висловлювали незадоволення багатьма аспектами освітнього процесу, серед яких можна виділити наступні:

- неактуальні зміст освіти та методики викладання;
- зниження показників України у міжнародних дослідженнях конкурентоспроможності та інноваційної привабливості;
- домінування в системі освіти шкіл з невисокою якістю освітніх послуг;
- недостатня мотивація до освіти значної частини молоді. [28]

Саме тому у вересні 2017 року був прийнятий новий закон «Про освіту» [27], де можна ознайомитися із основними принципами нової освітньої системи, а у лютому 2018 року Кабінет Міністрів схвалив новий Державний стандарт початкової освіти.

Мета реформи «Нова Українська Школа» – виховання інноваторів і відповідальних громадян. У цьому допомагає новий – компетентнісний – підхід до навчання. Серед основних компетентностей, які набуваються учнями, є наступні:

- здатність спілкуватися іноземною мовою;
- інформаційно-комунікаційна компетентність;
- інноваційність;
- навчання впродовж життя;
- культурна компетентність.

Розвиток говоріння англійською мовою відіграє одну із ключових ролей у проведенні реформи, так як цей вид діяльності зорієнтований на формування вищезазначених компетентностей. НУШ передбачає розвиток практичних знань,

які можуть бути використані для вирішення ситуацій, пов'язаних із реальним життям, а на уроках англійської діти отримують можливість навчитися висловлювати свої думки, брати участь в обговореннях, аргументувати свою позицію тощо. Також, завдяки НУШ стає можливою інтеграція інших тем і предметів, як от географія, історія, природничі науки) у процес вивчення іноземної мови.

Говоріння англійською мовою розвиває важливі м'які навички: креативне мислення, креативність, емпатію, вміння працювати в команді та адаптуватися до навколишніх умов та інші. Використання інтерактивних методів викладання забезпечує динамічність та практичність уроків, а мультимедійний контент додатково стимулює активну мовленнєву діяльність.

Над дослідженням питання ефективного використання відеоматеріалів в освітньому процесі та виділенням найкращих методик для цього з урахуванням психолого-вікових, методологічних та інших особливостей працювали та працюють багато вітчизняних та зарубіжних авторів наукових робіт. До прикладу, Савчин [31], Токарева [34], Павелків [26], Білоус [5] та інші внесли значущий вклад у покращення обізнаності освітян у сфері вікової та педагогічної психології, що дозволяє нам знайти підхід до учасників різних ланок освітнього процесу. Бігич [3], Ніколаєва [24], Хармер [51], Аллан [39] та інші дослідили методику викладання англійської мови в закладах середньої освіти в цілому, а Міщенко [25], Волошинова [9], Кириченко [15], Стенлі [56], Уоткінс і Уілкінс [60] тощо доклали більше зусиль до праць, що стосуються безпосередньо використання сучасних інформаційних технологій, мультимедійних засобів та аудіо-візуальних матеріалів.

Актуальність теми полягає в тому, що використання відеоматеріалів на уроках англійської мови, відповідно до результатів уже проведених досліджень, сприяє розвитку комунікативних навичок учнів, але інформація стосовно їх ефективного впровадження в умовах української середньої освіти та довгострокові ефекти такого режиму роботи є недостатньою.

Мета дослідження – визначити результативні способи застосування відеоматеріалів для розвитку мовленнєвої компетентності учнів середньої школи. Ця мета досягається шляхом розв’язання наступних завдань:

- ознайомитися з психолого-віковими особливостями підлітків;
- визначити особливості навчання англійської мови, а особливо – розвитку говоріння;
- проаналізувати теоретичні засади використання відеоматеріалів у навчальному процесі;
- дослідити методологічні аспекти інтеграції відеоматеріалів у навчальний план;
- перевірити ефективність виду діяльності під час проведення пробного навчання.

Об’єкт дослідження – навчання говоріння англійською у середній школі.

Предмет дослідження – методи і засоби використання відеоматеріалів для розвитку говоріння англійською мовою в середній школі.

Матеріал дослідження:

- Підручники та посібники з вікової та педагогічної психології, публікація яких датується від 2001 до 2020 року;
- Методична література з формування іншомовної компетентності (2002-2015 роки публікації);
- Матеріали наукових конференцій, кваліфікаційні роботи, статті інших дослідників (2000-2024 роки публікації);
- Матеріали відеохостингових платформ.

Всього було проаналізовано 56 літературних джерел інформації обсягом близько 4000 сторінок, а також велика кількість аудіо-візуальних засобів, серед яких для проведення пробного навчання було обрано 3 із загальною тривалістю близько 15 хвилин.

На різних етапах дослідження були використані такі методи:

- Для вивчення теоретичних джерел і визначення основних підходів до використання аудіо-візуальних матеріалів були використані методи аналізу та синтезу;
- Для збору даних для організації проведення пробного навчання були використані методи анкетування та опитування;
- Для планування уроків пробного навчання були використані методи аналізу, порівняння, моделювання та проектування;
- Для проведення пробного навчання були використані методи експерименту і спостереження;
- Для інтерпретації результатів пробного навчання були використані методи порівняльного та статистичного аналізу.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що інформації про дієву інтеграцію відеоматеріалів саме для розвитку говоріння в умовах середньої освіти в Україні є надзвичайно мало, що зумовлюється недостатнім технічним забезпеченням навчальних закладів, малорозвиненою цифровою компетентністю деяких надавачів освітніх послуг та низькою вмотивованістю підлітків до говоріння іноземною мовою через недостатню кількість знань або відсутність інтересу до навчання в цілому. Це дослідження робить внесок у підбір методичних підходів до розвитку мовленнєвої навички із застосуванням аудіо-візуального супроводу, враховуючи недоліки вітчизняної системи освіти та зосереджуючись на підвищенню рівня зацікавленості школярів завдяки захоплюючим автентичним ресурсам.

Теоретичне значення дослідження полягає в обґрунтуванні концепції використання мультимедійних засобів в освітньому процесі, визначення методологічних принципів їх внесення до навчальних планів та визначенні закономірностей впливу відеоматеріалів на розвиток комунікативної компетентності.

Це дослідження має практичне значення у галузі вивчення іноземних мов, а саме англійської. Його результати будуть корисними про розробці

практичних завдань і сценаріїв уроків, а також для вдосконалення педагогічної практики з формування мовленнєвих навичок учнів у цілому.

Наш особистий внесок виражається в аналізі сучасних підходів до розвитку говоріння шляхом використання сучасних технологій, розробці методичних рекомендацій, створенні авторських завдань, адаптації їх до умов середньої школи та проведенні пробного навчання, спрямованого на доведення ефективності запропонованих методів та засобів навчання.

У якості апробації роботи була опублікована стаття [37] у 4 випуску збірника «Магістерські студії», що започаткований при кафедрі англійської мови факультету іноземних мов Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Структура роботи:

Розділ 1 – Теоретичні засади навчання англійської мови у середній школі. У ньому проаналізовані психологічно-вікові характеристики і навчальні потреби представників підліткового віку, зібрані методи та підходи до викладання в умовах середньої школи та обговорені теоретичні аспекти розвитку навички говоріння.

Розділ 2 – Методологічні аспекти використання відеоматеріалів на уроках англійської мови у середній школі. Тут визначені роль і значення інтерактивних візуальних засобів у навчанні, охарактеризовані функції та можливості відеоматеріалів як інструменту розвитку говоріння та розроблені методичні рекомендації щодо їх використання.

Розділ 3 – Апробація методів навчання і розвитку говоріння серед учнів середньої школи використовуючи відеоматеріали. В ньому описані основні етапи проведення пробного навчання: вибір класу, тематики уроку, засобів та методів навчання, узгодження графіку проведення такого виду діяльності, реалізація уроків з використанням відеоматеріалів, збір та інтерпретація результатів, аналіз успішності і ефективності.

Усього було використано 59 джерел інформації, 21 з яких – іноземні. У додатках подані: список учнів класу, з яким проводилося пробне навчання, зразки опитувань для вчителів та учнів, три плани уроків із використанням відеоматеріалів, дидактичні розробки до уроків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ

1.0. Вступні зауваження.

Цей розділ присвячений аналізу та синтезу наукової літератури, досліджень та власних спостережень, що стосуються ключових аспектів, які впливають на ефективність оволодіння англійською мовою як іноземною. До цих аспектів належать психолого-вікові особливості школярів цього вікового періоду, специфіка навчання англійської мови в українських школах, а також розвиток однієї із основних мовленнєвих компетенцій – говоріння. Ці теоретичні знання необхідні для підбору дієвих методів викладання, розробки якісних вправ та оптимізації навчального плану відповідно до потреб та можливостей учнів середньої школи.

1.1. Психолого-вікові особливості учнів середньої школи.

За законом України «Про освіту» повна загальна середня освіта ділиться на наступні три рівні:

- Початкова освіта (тривалість – чотири роки);
- Базова середня освіта (тривалість – п'ять років);
- Профільна середня освіта (тривалість – три роки).

Початкова освіта охоплює 1-4 класи, де навчаються учні, яким від 6 до 11 років. Цей період у віковій психології називають молодшим шкільним віком або зрілим дитинством. До базової середньої освіти прийнято відносити 5-9 класи, учні яких знаходяться в діапазоні 11-15 років. Цей період нам відомий як середній шкільний вік або, більш розповсюджено, підлітковий. Профільна середня освіта у тому вигляді, в якому вона існує зараз, включає в себе 10 та 11 класи, однак, з 2029 року, відповідно до концепції реформи НУШ, останнім роком навчання буде 12 клас. Учням, що здобувають освіту на цьому рівні, 15-18 років, , тому вони є представниками старшого шкільного віку або ранньої юності. [31]

Для будь-якого педагога вкрай важливим є розуміння цієї періодизації, оскільки для кожного періоду характерною є певна провідна діяльність, що безпосередньо впливає як на спосіб подачі матеріалу, методи викладання та організації навчального середовища, так і на загальний характер спілкування. «Провідна діяльність – це діяльність, виконання якої визначає виникнення і формування основних психічних новоутворень людини на даному етапі розвитку її особистості. Провідна діяльність є показником психологічного віку дитини і характеризується тим, що в ній виникають і диференціюються інші види діяльності, перебудовуються основні психічні процеси і відбуваються зміни психологічних особливостей особистості на даній стадії розвитку.» [5, с. 18] «Психічні новоутворення – прогресивні надбання психіки, що є узагальненим результатом психічного розвитку індивіда у певному віковому періоді» [7, с. 64]

Для визначення провідної діяльності кожного періоду більшість вітчизняних та іноземних дослідників [48, 5, 32, 34] звертаються до ідеї радянського психолога Л. С. Виготського, яку розвинув інший радянський психолог О. М. Леонтьєв. Для здобувачів середньої освіти були виділені такі види провідної діяльності:

- Учбова діяльність притаманна молодшим школярам;
- Інтимно-особистісне спілкування характерне для підлітків;
- Учбово-професійна діяльність спостерігається у період ранньої юності. [26]

Підлітковий вік характеризується переходом від дитинства до дорослості. Він є етапом онтогенезу людини, під час якого відбуваються якісні і кількісні зміни у біологічній, психологічній, соціальній і особистісній сферах. Підлітки гостро відчують потребу в самоствердженні, самовираженні, самореалізації і саморозвитку. [15]

Підлітковий вік вважається перехідним і описується як критичний і важкий усіма учасниками виховного процесу. Це відбувається з тієї причини, що на даному етапі дорослішання стрімко і стрибкоподібно змінюється фізичний і

розумовий стан особи, переосмислюються моральні і духовні цінності та переконання. Підлітка ще не можна назвати сформованою дорослою особистістю, але і методи виховання, що могли би застосовуватися по відношенню до молодшого школяра, не будуть ефективними. Через це можуть проявлятися непослух, опір і протест у формах грубості, замкненості та ін. [36]

Труднощі, які може відчувати учень середньої школи, часто зумовлюються і фізіологічним розвитком, який є швидким і неритмічним. Хоча деякі системи органів зміцнюються, вдосконалюються і функціонують найкраще саме в цьому віці, все ж таки більшість піддаються незвичному навантаженню, яке заважає вести звичний спосіб життя. Наприклад, «нерівномірність розвитку серця і кровоносних судин, а також посилена діяльність залоз внутрішньої секреції часто спричиняють тимчасові розлади кровообігу, підвищення тиску, напруження серцевої діяльності, посилення збудливості дітей, що виражається у нервозності, швидкій втомі, запамороченнях і підвищеному серцебитті. Нервова система підлітка ще не зовсім готова витримати сильні, тривалі подразники, часто перебуває під їх впливом у стані загальмованості або сильного збудження» [31, с. 107].

Провідним соціальним середовищем для людини перехідного віку є школа, що не відрізняється від того, до чого вона звикла в молодшому шкільному віці, але все ж додає певних труднощів зі становленням особистості в соціумі. Перш за все, учням середньої школи потрібно перелаштуватися на дещо змінену систему, де вчителів багато і кожен має власні особистісні якості і вимоги, що доволі часто сприймаються як суперечливі. У свою чергу, працівники школи повинні пам'ятати і враховувати те що, окрім педагогічної діяльності, вони ведуть і виховну, а процес виховання з точки зору психології – це «процес інтеріоризації, тобто переведення зовнішніх щодо особистості досвіду, знань, цінностей у внутрішній, психічний план особистості: її переконання, установки, поведінку.» [34, с. 106]. Це означає те, що вчитель, незважаючи на власні переконання, повинен неупереджено й відповідально віднестися до

поставленого перед ним завдання і бути об'єктивним для того, щоб виховати гідну зрілу особистість, враховуючи потенційну вразливість її характеру, і навчити її приймати морально правильні рішення не залежно від того, чи є супровід старшого наставника у тій чи іншій ситуації.

Найбільшим чином на становлення і розвиток особистості підлітка впливає його сім'я. Внутрішні стосунки повинні бути наповнені взаємоповагою, довірою і безумовною любов'ю зі сторони батьків, для того щоб дитина завжди відчувала безпеку і була переконана в тому, що батьки з розумінням і серйозністю сприймають факт її дорослішання і готові в будь-який момент допомогти, врахувавши всі потреби. Внаслідок цього перехідний вік пройде набагато більш «безболісно» і з'явиться можливість активно набувати соціальний досвід, що допоможе утвердитися в різних елементах соціуму. За словами українського педагога Василя Сухомлинського, батьки повинні бути для підлітка старшим, сильним і мудрим другом. Діти в цей період бояться визнавати те, що їм потрібна допомога, натомість прагнуть зі всіх сил показати оточуючим свою самостійність і незалежність, вирватися з «пеленок». Опікуни повинні розуміти й бачити це і терпимо допомагати, не створюючи зайвого тиску. Всі повчання повинні бути нативними і супроводжуватися високим рівнем поваги, що забезпечить взаємну довіру. Важливу роль також відіграє спільна діяльність підлітка зі старшими, оскільки вона вчить його знаходити своє місце у світі дорослих. Відсутність ж цієї спільної діяльності завдає значної шкоди морально-духовному розвитку та сприймається як байдужість, згубний вплив якої назавжди залишає відбиток у свідомості. [33]

Не менш важливим є міжособистісне спілкування підлітка з ровесниками. Саме воно забезпечує не аналіз своєї поведінки збоку, а розвиток і формування особистості, інтересів і вподобань. В колі спілкування можна помітити динаміку впливу, авторитетів, симпатій, що вказує на постійний процес осмислення й переосмислення, пізнання й утворення власної системи цінностей. В групі друзів присутня своя ієрархія і для того, щоб зайняти вище

положення, підлітки намагаються відповідати очікуванням однолітків, що не завжди відрізняються високою мораллю. Однак батькам не варто цього боятися і намагатися обмежити спілкування з певними людьми. Натомість, варто подавати хороший приклад і намагатися забезпечити довірливі стосунки, щоб бути поряд, коли це буде потрібно. Необхідно допомагати представникам даної вікової категорії самостверджуватися достойно, боротися з наслідуванням руйнівної поведінки дорослих у вигляді паління, вживання алкоголю чи наркотичних речовин і т. п., а замість цього заохочувати їх до занять спортом, праці та виконання суспільно корисних справ. [5]

Оскільки в перехідному віці людина набуває вміння оцінювати власні вчинки, ставити до себе певні вимоги та пізнає себе як повноправного члена соціуму, змінюється її мотивація. Проблеми більше не обмежуються шкільним життям, а розширюються до більш глобальних цілей, переживань і інтересів. Підлітки схильні до максималізму і створення екстремальних умов для самопроявів, бо відчують необхідність в експериментах і небажання вірити на слово. Чуйний педагог врахує це і внесе зміни у свої методи викладання, забезпечивши зв'язок між навчальними матеріалами і сферами зацікавленості учнів. Поступово буде відбуватися ускладнення завдань, що забезпечить розвиток логічного й критичного мислення та застосування різних видів запам'ятовування інформації. На цьому етапі дуже важливо дати школярам можливість проявити свої знання і вміння в повному обсязі, аби вони могли відчувати їх значущість. Також це найкращий вік для вдосконалення гнучкості та креативності, у чому може допомогти написання творів, презентацій і промов. Розвиток мовної компетенції є провідним, оскільки доросле життя вимагає вміння чітко і вільно висловлювати свої думки й бажання, брати участь в монологічному, діалогічному та писемному мовленні. [29]

Окремої обережності потребує питання потенційної педагогічної занедбаності. «Педагогічно занедбані діти - учні, в яких під впливом несприятливих соціальних, психолого-педагогічних та інших умов

сформувалося негативне ставлення до навчання, соціально цінних норм поведінки, які втратили почуття відповідальності за свої вчинки, зневірилися в собі.» [32, с. 125] Найчастіше це явище зумовлюється вихованням підлітків у неблагополучних сім'ях, великою кількістю конфліктних ситуацій, недоліками у навчально-виховній діяльності навчального закладу або деякими розладами нервової системи. Для успішного подолання педагогічної занедбаності потрібно створити відповідні умови:

- комплексність та системність у підході;
- урахування вікових та індивідуальних особливостей особистості та її розвитку;
- професійна компетентність вихователя;
- орієнтація на позитив та гармонію розвитку;
- єдність та взаємодопомога у співпраці з дитиною;
- детальний аналіз діяльності і спілкування дитини;
- забезпечення простором, що дозволяє якнайкраще проявляти свою індивідуальність. [14]

Як наслідок грамотно організованого виховного процесу, в учня підвищиться рівень мотивації до змін. Однак, перевиховання може і не мати позитивного ефекту за умови, якщо підліток буде чинити опір. З боку педагога та вихователя важливо забезпечити можливість бути залученим до корисної діяльності та налагодити доброзичливі стосунки між підлітком та іншими учасниками його життєдіяльності. Подолавши всі труднощі перехідного віку, ми можемо допомогти учням успішно перейти на етап відносної зрілості у період ранньої юності.

1.2. Особливості навчання іноземної мови учнів середньої школи.

Говорячи про необхідність вивчення іноземних мов під час здобуття повної середньої освіти, варто з'ясувати, для чого це потрібно. Сучасні дослідники виокремлюють п'ять основних цілей такого навчання: практичну, виховну, освітню, розвивальну і професійно-орієнтовану.

Загальноновизнаною практичною ціллю є формування іншомовної комунікативної компетентності. «Іншомовна комунікативна компетентність — здатність успішно вирішувати завдання взаєморозуміння і взаємодії з носіями мови, яка вивчається, у відповідності до норм і культурних традицій в умовах прямого й опосередкованого спілкування.» [3, с. 90-91] Для успішного здійснення іншомовної комунікації потрібно приділити увагу таким компетентностям: мовленнєвим, мовним, лінгвосоціокультурній та навчально-стратегічній.

До мовленнєвих належать:

- Іншомовна компетентність в аудіюванні;
- Іншомовна компетентність у говорінні;
- Іншомовна компетентність у читанні;
- Іншомовна компетентність у письмі;
- Іншомовна компетентність у перекладі/медіації.

Вони передбачають уміння учнів сприймати та розуміти аудіально та візуально поданий текст, висловлюватися усно у формі діалогу або монологу та письмово, імітуючи різні комунікативні ситуації, а також виступати посередником у випадках міжнародного чи міжкультурного спілкування, забезпечуючи його сторони якісним перекладом.

До мовних належать:

- Фонетична компетентність;
- Лексична компетентність;
- Граматична компетентність;
- Компетентності у техніці читання і письма.

Учні, що оволоділи цими компетентностями, вміють висловлюватися усно і письмово, розуміти мовлення інших та розшифровувати графічні знаки й текст коректно відповідно до артикуляційного, інтонаційного, лексичного, граматичного, каліграфічного та орфографічного оформлення.

До лінгвосоціокультурної належать:

- Соціолінгвістична компетентність;
- Соціокультурна компетентність;
- Соціальна компетентність.

Учень повинен вміти розуміти та добирати мовні та мовленнєві засоби відповідно до контексту спілкування, враховуючи національно-культурну специфіку, а також набувати знання культурологічного, країнознавчого, лінгвокраїнознавчого, соціокультурного та міжкультурного спектру і вдало ними користуватися на практиці.

Навчально-стратегічна компетентність має такі складові:

- Навчальна компетентність;
- Стратегічна компетентність.

Учень повинен набути здатності реалізовувати свою розумову здібність раціонально, використовуючи різноманітні стратегії, з подальшим удосконаленням навиків та співпрацею із іншими учасниками освітнього процесу.

Виховна мета передбачає розвиток в учнів культури спілкування, орієнтації на цінності, позитивне ставлення до іноземної мови та культури.

Освітня мета передбачає надання учням необхідних знань, розширення кругозору.

Розвивальна мета спрямована на розвиток в учнів мотивації, мовленнєвих і комунікативних здібностей, певних психічних функцій та автономності.

Професійно-орієнтована мета об'єднує всі попередні компетентності і допомагає учням використовувати набуті знання і вміння для вибору та ведення своєї майбутньої кар'єрної діяльності. Однак, ця мета присутня лише в контексті старшої школи, оскільки освіта саме на цьому етапі є профільно спрямованою.

[3]

На жаль, усі попередні цілі не завжди слугують достатньою мотивацією для учнів, а їхній низький рівень зацікавленості негативно впливає на результат освітньої діяльності. Зниження вмотивованості може бути пов'язане із навчальним матеріалом, підібраним без врахування особистих інтересів або рівня академічної успішності учнів, прогалинами у спілкуванні учня із учителем, невмінням працювати самостійно або адекватно оцінювати свої можливості, поганим прикладом від товаришів та багатьма іншими чинниками. У більшості класичних випадків цю перешкоду можна подолати доволі нескладно, якщо дотримуватися наступних кроків:

- Правильна організація навчального середовища, що дозволяє створювати навчально-проблемні ситуації і залучати учнів до їх розв'язання;
- Підбір таких навчальних матеріалів, що будуть відповідати актуальному рівню знань та освітній меті. Не менш важливо переконатися, що їхній зміст є цікавим для школярів та збігається із темами чи явищами, що оточують підлітків щоденно;
- Цікава подача матеріалу, використання ігрових форм, інформаційних технологій та інших сучасних засобів навчання;
- Постійний зворотний зв'язок та належне оцінювання успіху в навчанні.

Для підвищення пізнавального інтересу можна використовувати такі прийоми та методи:

- Емоційне стимулювання: за допомогою цікавих прикладів, фактів, уривків із художньої або наукової літератури, новин та іншого вчитель може викликати в здобувачів освіти емоцію здивування, яка приверне увагу до навчального процесу та допоможе краще запам'ятати необхідну інформацію.
- Навчальні дискусії: такий прийом допомагає розвивати критичне мислення, а також підвищує рівень обізнаності у певних сферах, відчуття впевненості під час усного висловлювання та автономність.

- Наочність: візуальна підтримка полегшує розуміння матеріалу шляхом конкретизації абстрактних явищ, залучає різні типи пам'яті, частково перетворює навчання на гру, викликаючи захоплення процесом.

- Проблемно-пошукові ситуації: учні вчаться аналізувати та синтезувати інформацію, застосовувати отримані знання на практиці, а також цей прийом може бути інтегрований у такі види діяльності як читання, слухання, говоріння і письмо.

- Стимулювання пізнавальних запитань учнів: незакінчені завдання, тексти та простір для роздумів створюють атмосферу допитливості, підвищують активну участь в обговоренні, сприяють більш глибокому розумінню теми і підтримують самостійність учнів.

- Стимулювання ініціативи учнів: самостійне складання завдань, пошук розв'язку проблем, виконання практичних завдань розвивають самостійність, відповідальність та творчість, підвищують залученість, мотивують через досягнення успіху.

- Стимуляція колективної ініціативи та спільної діяльності: змагання, допомога однокласникам, конструктивна критика створюють атмосферу взаємної підтримки та співпраці, показують цінність командної роботи та практичного застосування мови у реальних життєвих ситуаціях.

Такі прийоми та методи роблять навчальний процес більш динамічним та захоплюючим, покращують мовні навички, а також формують у підлітків позитивне ставлення до вивчення іноземної мови. [13]

Якщо педагог прагне забезпечити якісне навчання іноземних мов, в першу чергу потрібно розрізняти такі їх аспекти, як граматичний, лексичний та фонетичний матеріали, а також типи вправ, які націлені на їхній розвиток. Щоб учні вміли правильно висловлювати свою думку усно та письмово, їх потрібно навчити обирати відповідні граматичні структури та оформлювати їх згідно норм обраної іноземної мови. Однак, певно, найважливішим аспектом є лексичні навички, оскільки жоден вид висловлювання не буде можливим без володіння

достатнім словарним запасом на певну тематику. Ця складова мовлення має свої особливості, які ускладнюють засвоєння нової лексики: кількість уроків та їхня тематика є обмеженими, що змушує освітян відбирати певний лексичний мінімум, враховуючи цілі та зміст навчання іноземних мов. Для здійснення такого відбору потрібно зважати на сполучуваність слів із іншими одиницями у мовленні, можливість використовувати обрані лексичні одиниці у різних сферах життєдіяльності, частота їх застосування носіями мови та багато інших факторів. Очевидно, що основою будь-якого слова є звук, тому формування фонетичної компетенції є не менш важливим, проте, обсяг фонетичного матеріалу є дещо зменшеним. В умовах загальної середньої освіти важко досягнути абсолютної правильності та автентичності вимови учнів, тому допускається націленість на наближення вимови до зразкової з приділенням меншої кількості уваги вимові окремих звуків або інтонаційним шаблонам. [24]

Основним способом використання будь-якої мови, не тільки іноземної, є спілкування у соціумі. Для того, щоб воно було максимально ефективним, учасникам комунікативного акту важливо вміти сприймати на слух та розуміти сказане, а тому в першу чергу важливо відмітити важливість формування в учнів компетентності у аудіюванні.

Для дієвого розвитку навички слухання досить часто використовуються такі засоби як аудіо- та відеозаписи, лекції чи відео з освітніх та розважальних платформ, живе спілкування тощо. Також цей вид діяльності постійно реалізується шляхом усного спілкування учителя з учнями та учнів з учнями під час уроку, однак, такий формат може спричинити певні перешкоди, оскільки вчитель мусить адаптувати своє висловлювання для кращого розуміння учнями, іноді жертвуючи автентичністю вимови, а учні, у свою чергу, через недостатнє володіння тонкощами усного мовлення можуть розповсюджувати некоректну модель сказаного. Цей недолік можна обійти завдяки оригінальним аудіо- чи відеозаписам, введеним у навчальний процес за допомогою технічного спорядження, але такий спосіб не дає учням можливості зорієнтуватися у

спонтанній комунікативній ситуації, перепитати зміст почутого, відслідкувати зв'язок із навколишнім середовищем та підбіраною інтонацією й жестикуляцією. Крім цього, інші труднощі під час виконання завдань на розвиток аудіювання можуть бути пов'язані із такими чинниками:

- Недостатній досвід роботи із подібним матеріалом, що робить розуміння інтонації чи акценту проблематичним;
- Недостатня кількість знань із граматичного аспекту іноземної мови, через що неможливими є слідування за хронологією подій або, в цілому, розуміння суті сказаного;
- Стрес, спричинений незвичністю такого формату роботи.

Ці складнощі можна подолати, організувавши освітній процес належним чином:

- Попіклуватися про забезпечення запасу граматичних структур та лексичних одиниць, що відповідають завданню;
- Практикувати націлені на розвиток слухання заняття регулярно;
- Використовувати завдання різних типів, залучаючи учнів як до індивідуальної, так і до колективної роботи. [11]

Не менш важливим є розвиток компетентності у говорінні, тому що це і є основна мета, з якою люди починають вивчати мови.

До засобів, які допомагають сформувати комунікативну компетентність, відносяться дискусії, дебати, рольові ігри, проєктна робота, діалогічне та монологічне, спонтанне та підготовлене мовлення. Для вищого рівня залученості учнів до уроку педагогам варто використовувати інтерактивні методи навчання. Проте, як і кожен вид навчальної роботи, виконання завдань на розвиток говоріння асоціюється із низкою певних труднощів:

- Обмежений словарний запас, що унеможливорює повноцінне висловлення своєї думки учнями;
- Страх помилитися та бути засудженим;

- Відсутність автентичного мовного середовища, що не дозволяє учням повністю зануритись у можливі мовленнєві ситуації.

Дотримання надавачами освітніх послуг наступних порад допоможе вирішити ці проблеми та створити сприятливе навчальне середовище:

- Працювати над розширенням лексичного запасу в учнів, регулярно виконуючи відповідні вправи;
- Вводити в хід уроку автентичні матеріали, щоб учні мали можливість ознайомитися із реальним використанням мови у повсякденному житті;
- Залучати якомога більше учасників до спілкування, зосереджуючись на парній та груповій роботі, щоб, окрім аналізу своїх помилок, школярі намагалися обмінятися своїм досвідом з однолітками та засвоїти певну цінну інформацію;
- Створювати позитивну атмосферу, уникати засудження через помилки та пояснювати, що вони є невід'ємною частиною навчання. [22]

Із зазначеної вище інформації можна зробити висновок, що нестача знань, що стосуються правильного використання граматичних структур чи лексичних одиниць, є доволі поширеною перешкодою на шляху вивчення англійської чи будь-якої іншої іноземної мови. Щоб її подолати, доцільно буде зосередити немало уваги на розвитку компетентності у читанні, оскільки саме з літератури, як навчальної, так і художньої, ми черпаємо більшу кількість необхідної інформації.

Для розвитку навичок читання в сучасних освітніх закладах використовуються автентичні та адаптовані тексти, інтерактивні вправи на пошук інформації, завдання для перевірки розуміння змісту прочитаного, а також це все супроводжується цифровими ресурсами. Такий формат роботи є дещо більш звичним для учнів українських шкіл, а тому формування і вдосконалення цього навичку організувати простіше, однак, навіть тут педагог може стикнутися з проблемами. Наприклад:

- Учні показують низьку вмотивованість та зацікавленість підібраним матеріалом;
- Здобувачі не можуть легко визначити головну думку тексту, що призводить до неправильного виконання подальших вправ;
- Текст переповнений незрозумілим лексичним матеріалом, через що його розуміння значно ускладнюється.

Найоптимальнішим вирішенням цієї проблеми буде наступна організація уроку, спрямованого на розвиток навички читання:

- Забезпечення відповідності підібраних текстів рівню знань учнів;
- Виділення ключових слів, незнання яких відчутно впливає на результативність виконання завдань, та надання перекладу або пояснення їх;
- Окреме приділення уваги підвищенню рівня мотивації шляхом підбору текстів, тематика яких відповідає сфері зацікавленості підлітків, або створення заохочуючих подій, як от конкурси з читання. [2]

Сучасні методисти вважають попередні чотири види діяльності об'єктами навчання, у той час як письмо – лише засобом. Як наслідок, цей навик не завжди розвивається в учнів належним чином.

Незважаючи на те, що в шкільній програмі досить часто зустрічаються завдання з написання есе, листів, творчих оповідань та подібного, через недостатню кількість часу, виділену на цей режим роботи, виникають певні прогалини. Більшість із них схожі до тих, що зустрічаються під час розвитку компетентності у говорінні, а саме некоректне використання граматичного та лексичного матеріалу, але є дещо, що притаманне переважно письмовим роботам – дотримання логічної структури. Через нехтування учнями цієї важливою частиною письмового висловлювання розуміння їхньої фінальної роботи погіршується або ж взагалі стає неможливим. Для того, щоб уникнути цього, варто виконувати письмові завдання поетапно, поступово їх ускладнюючи. Додатково потрібно сфокусувати увагу учнів на плануванні тексту, доповнивши це удосконаленням їхнього словарного запасу та граматичного мінімуму,

забезпечивши використання цих елементів під час виконання письмових завдань. [19]

Регулярна практика, грамотний та турботливий підхід до викладання, доречна організація навчального процесу та середовища разом із індивідуальним підходом допоможуть розвинути в учнів підліткового віку захоплення вивченням іноземної мови, зроблять цей процес максимально ефективним та результативним та забезпечать досягнення усіх цілей навчання без втрат у рівні мотивації та зацікавленості.

1.3. Розвиток навички говоріння в учнів середньої школи.

Хоч комунікація між людьми можлива і без використання голосу чи слів, зрозумілість донесеного повідомлення в рази погіршується, а тому розвиток навички говоріння іноземною мовою є пріоритетним. Деякі дослідники навіть вважають її водночас найважливішою та найважчою, тому що, в першу чергу, мовлення людини впливає на те, як вона буде сприйматися суспільством в подальшому, але, в той же час, студенти, для яких обрана мова не є рідною, дуже часто вважають її використання в спонтанних життєвих ситуаціях проблематичним навіть після довготривалого навчання. [45, 321]

Існує декілька класифікацій, за якими говоріння поділяється на види, одна із яких – це класифікація за наміром мовця. Якщо керуватися нею, то можна виділити наступні п'ять типів говоріння: імітативне, інтенсивне, реактивне, інтерактивне та розширене. Імітативне мовлення передбачає повторення та відтворення учнями слів, фраз та речень інших мовців. Інтенсивне мовлення – це результат, який учні отримують після виконання завдань з прочитанням тексту чи доповнення речень пропущеною інформацією. Реактивне мовлення робить комунікацію більш автентичною, залучаючи до комунікативного акту двох і більше осіб, які обговорюють певні події та вчаться правильно супроводжувати висловлювання емоціями та реакціями. Інтерактивне мовлення тісно переплітається із попереднім типом, але його мета – обмінятися певною інформацією та вибудувати міжособистісні стосунки. Розширене мовлення

виражається у виконанні об'ємних завдань, таких як презентації, промови чи доповіді, а тому вважається формальним і потребує більшої кількості часу на обдумування. [44] Для того, щоб учні навчилися розрізняти та здійснювати таке спілкування, педагогам необхідно докласти максимум зусиль, щоб підібрати відповідні техніки, засоби, методичку викладання, способи мотивації школярів та шляхи організації навчального простору.

Першим кроком до формування комунікативної компетентності повинне бути навчання вимови. В контексті вивчення англійської мови як іноземної, особливо на початкових етапах, недоцільно буде вимагати від здобувачів освіти ідеальної вимови, ідентичної до зразків від носіїв. Натомість, достатньо буде сфокусуватися на правильності артикуляції та здатності висловитися зрозумілим чином. Звісно, за бажанням учня, можна додатково попрацювати над акцентом, щоб наблизити його до американського, британського, австралійського тощо, однак, збереження акценту, характерного для всіх носіїв рідної мови, не свідчить про незнання іноземної мови, а лише надає співрозмовникам додаткову інформацію про походження студента. Суворі вимогливість до вимови є недоречною, оскільки наступні проблеми, які є надзвичайно розповсюдженими, заважають довести цей аспект мовлення до ідеалу:

- Декотрі студенти вважають проблематичним розпізнавання та розрізнення конкретних звуків, особливо якщо вони не зустрічаються в їхній рідній мові. Не кожен підліток, до прикладу, почує різницю між коротким /i/ та довгим /i:/ навіть якщо на ній наголосити, тому, відповідно, і не зможе її відтворити. Допоки загальна правильність вимови такого учня є на достатньому рівні і він може передати контекст висловлювання чітко і зрозуміло, це не є критичним негативним показником його володіння англійською.

- Артикуляція представників різних національностей відрізняється на глобальному рівні залежно від мови, яку людина вивчила першою ще в дитинстві. Артикуляційний апарат французів працює таким чином, що звичний

для кожного українця звук /p/ є надзвичайно складним для відтворення в усному мовленні, натомість використовується «гаркавий» /p/, в той час як серед носіїв української мови, навпаки, така варіація є відхиленням від норми. Враховуючи цей факт, можна зробити висновок, що те саме стосується і студентів, що вивчають англійську мову як іноземну. Не кожен буде фізично спроможний вимовити певні англійські звуки через відмінність у будові мовленнєвого апарату, тому певного ступеня наближеності буде достатньо в таких випадках.

- Інтонаційні шаблони кожної мови також мають особливі характеристики і, так само, як і у випадку з відмінностями у вимові окремих звуків, не кожен учень зможе їх розпізнати. Ми звикли висловлювати такі емоції, як здивування, радість, сум, страх та ін. тим способом і тією інтонацією, які найчастіше зустрічаються в нашій країні. У більшості випадків це єдиний живий приклад, який для нас доступний, тому те, що оволодіння іншими шаблонами займає багато часу і не вдається одразу, є абсолютно нормальним. Поки співрозмовники розуміють зміст та мету висловлювання, їхнє мовлення не є неправильним. [51, 250]

Досить корисним для корекції вимови буде використання фонетичних символів та транскрипції. Хоча деякі освітяни і сперечаються з цього приводу, а дехто взагалі вважає, що такий засіб лише ускладнює навчальний процес, більшість погоджуються із тим, що застосування транскрипції має багато переваг і для деяких учнів є ключовим аспектом розвитку вимови. [54]

Знайомство з азами правил вимови допомагає зробити розвиток спонтанного та запланованого говоріння більш результативним. Проте, на цьому цей процес не зупиняється, тому наступним кроком повинен бути підбір відповідних вправ та організація уроку з метою роботи над усним висловлюванням.

Комунікація може відбуватися в монологічній та діалогічній формах.

Монолог характеризується наступним чином:

- Є одностороннім, тобто відповідь на висловлювання не передбачається;
- Є цілісним та об'єднаним навколо центральної теми;
- Є послідовним та логічним; кожне наступне речення пов'язане із попереднім;
- Є безперервним, триває певний час та вимагає логічного завершення думки;
- Кожне речення повинне мати чітку структуру;
- Фрази повинні бути повноцінними та різноманітними.

Натомість, типові характеристики діалогу є наступними:

- Необхідність швидкої та спонтанної реакції на висловлювання співрозмовника;
- Прояви емоцій та активне слухання;
- Двосторонність;
- Використання розмовних кліше;
- Нечітка та незавершена структура речень або фраз. [1]

Хоч відмінність між цими типами комунікації очевидна, підходи до викладання є дещо схожими. В обох випадках, говоріння можна навчати, використовуючи підходи «зверху вниз» (англ. «top-down») та «знизу вверх» (англ. «bottom-up»). Основним принципом підходу «зверху вниз» є надання учням готового зразка як діалогічного, так і монологічного висловлювання, з яким вони повинні ознайомитися, проаналізувати його, виділити окремі компоненти, за допомогою яких пізніше створити власне висловлювання. Підхід «знизу вверх», навпаки, надає учням можливість ознайомитися з окремими компонентами, лексичними одиницями та граматичними структурами, використовуючи які вони повинні будуть самостійно відтворити певну комунікативну ситуацію. При цьому ознайомлення з моделями розмови або розповіді все ще можливе, лише не є обов'язковим. [47] Жоден із цих підходів

не є невдалим, а, натомість, вони мають свої переваги та чудово доповнюють один одного у навчальному процесі.

Підхід «зверху вниз» є корисним, тому що:

- Дозволяє ознайомитися із інтонацією чи поведінкою, характерними для конкретної комунікативної ситуації, ще на початкових етапах роботи;
- Наявність готового прикладу спрощує завдання висловитися самостійно, оскільки слугує опорою;
- Достатня кількість уваги приділяється саме структурі та послідовності висловлювання.

Підхід «знизу вверх» має такі переваги:

- З'являється можливість змінювати структуру та формат висловлювання;
- Як наслідок, більше акцентується розвиток автономності та креативності;
- Застосування отриманих мовленнєвих навичок у більш природному спілкуванні, яке розвивається спонтанно. [41]

Вибір підходу залежить від рівня обізнаності учня, мети завдання чи уроку, попереднього досвіду виконання подібних вправ та багатьох інших факторів. Завдяки грамотній організації освітнього процесу, вони не будуть суперечити один одному, а, навпаки, гармонійно працювати для досягнення однієї цілі – навчити висловлювати свою думку усно.

Крім підбору підходу, педагогам необхідно також дотримуватися наступних принципів у викладанні:

- Чітко розуміти мету вивчення учнями англійської мови, розуміти, що регулярне спілкування нею може не бути частиною їх щоденної рутини, та організовувати урок так, щоб, незважаючи на ці фактори, основні освітні цілі та особисті потреби кожного з учасників освітнього процесу були досягнуті;

- Приділяти однакову кількість уваги як роботі над правильністю використання лексики та граматики (англ. «accuracy»), так і розвитку здібності вільно та швидко обговорювати тему (англ. «fluency»);

- Надавати школярам можливість працювати в парах, групах та індивідуально, обмежуючи при цьому час, протягом якого говорить учитель (англ. «teacher talking time»);

- Використовувати завдання з потенційно незрозумілими для учнів словами, що надасть їм змогу навчитися уточнювати невідому інформацію та перефразовувати сказане;

- Відтворювати реальні комунікативні контексти: обмін думками, переконування, отримання товару або послуг, знайомство та ін. [55]

Існує багато різноманітних режимів роботи які допомагають сформувати комунікативну компетентність учням середньої школи з дотриманням усіх попередньо перерахованих принципів та керуючись різними підходами [57]:

- Діалог. Обмін думками та інформацією з іншою людиною є одним із найрозповсюдженіших форматів спілкування, а тому можливість потренуватися робити це іноземною мовою в контрольованому середовищі є надзвичайно корисною. Підлітки можуть використовувати певні зразки та відштовхуватися від них, або ж працювати повністю самостійно та розвивати свою креативність. Така техніка вчить їх не тільки правильно розмовляти, але і розуміти мову тіла, інтонацію, тони, а також реагувати на них. До того ж, підлітки можуть покращити культуру спілкування та тактовність.

- Опитування. Запитання у цьому виді вправ можуть передбачати коротку або розгорнуту відповідь. Рекомендовано об'єднувати їх навколо спільної теми, з якої буде активно розширюватися словарний запас. Також доцільним буде пропонування певних лексичних одиниць до початку обговорення на випадок, якщо деякі студенти не володіють достатньою кількістю цієї лексики. Запитання можуть бути як запропоновані вчителем, так і

складені учнями самостійно. Також, урок з використанням техніки опитувань можна зробити фізично активним, дозволивши учням самостійно обирати співрозмовника.

- **Опис зображення.** Така техніка може бути корисною під час розвитку як діалогічного, так і монологічного мовлення. Якщо підібрати зображення, зміст і сенс яких є неочевидним, це може спровокувати активне обговорення, оскільки кожен побачить у них щось своє. Крім цього, це дуже корисна вправа для розширення лексичного запасу, тому що зображення можуть бути тематично спрямовані.

- **Пропущена інформація.** Зміст завдань з використанням цієї техніки полягає в тому, що учням надається текст, у якому не вистачає певної інформації, а єдиний спосіб отримати її – знайти іншу людину, яка володіє нею, та шляхом обговорення дізнатися те, чим можна заповнити пропуск. Ця вправа є особливо ефективною, тому що мова вивчається найкраще тоді, коли є пряма необхідність її використовувати для досягнення конкретної мети. Щоб зробити навчальний процес ще більш інтерактивним, цю техніку можна використовувати в таких форматах завдань: вирішення головоломок, опис та малювання картини, знаходження спільних та відмінних рис, реконструювання історії тощо.

- **Рольова гра.** Цей метод є не просто корисним, але й необхідним під час вивчення іноземних мов, тому що він надає підліткам можливість практикувати розмови у різноманітних соціальних контекстах, беручи на себе такі ж різноманітні соціальні ролі. Середовище може бути максимально контрольованим із активним спостереженням з боку вчителя, якщо рівень володіння мовою учнів цього вимагає, або ж, навпаки, менш контрольованим, якщо вони вже не вперше працюють у такому режимі та мають достатньо знань, щоб самостійно впоратися із завданням.

- **Продовження історії.** Суть цієї вправи полягає в тому, що кожен учасник навчального процесу по черзі повинен генерувати продовження історії, розвиваючи думку, яку не завершив попередній мовець. Звісно, вона є

надзвичайно результативною для розвитку компетенцій у лексиці та граматиці, але також вона підіймає самооцінку учнів, розвиває їхню уяву та креативність, а також забезпечує середовище, де всі рівні, наголошуючи на тому, що внесок кожного оповідача є однаково цінним для фіналу історії.

- **Переповідання.** Така вправа більше спрямована на розвиток монологічного мовлення, оскільки її сенс полягає у тому, що мовці переповідають історію, яка з ними трапилась, яку вони прочитали або почули попередньо. Однак, можливість попрактикуватися у діалогічному мовленні зберігається: завдання можна розширити таким чином, щоб після завершення переповідання слухачі задавали уточнювальні запитання, імітуючи ефект активного слухання, з яким вони постійно стикаються у реальних життєвих ситуаціях.

Важливо зазначити, що використання попередньо описаних форматів вправ все ще не гарантує успішного формування комунікативної компетентності. Для того, щоб зробити цей процес ще більш ефективним, необхідно дотримуватися таких порад [51]:

- **Атмосфера на уроці** має бути позитивною та розслабленою. Якщо учні боятимуться допустити помилку і знаходитимуться в постійному очікуванні засудження, вони не зможуть вільно висловитися, оскільки будуть відчувати тиск. Зворотний зв'язок повинен бути справедливим, але оформленим у такий спосіб, щоб мотивувати школярів працювати над собою, а не сварити чи принижувати їх.

- **Вміння висловлювати свої думки швидко і спонтанно** – це надзвичайно корисний навик, досягнення якого ми прагнемо, але потрібно враховувати, що на етапі навчання він доступний далеко не кожному, тому не варто очікувати цього від здобувачів. Натомість, хорошою ідеєю буде дати їм час на підготовку, дозволити занотувати свої ідеї та дати можливість попрактикуватися самотійно у більш приватній обстановці перед виступом на ширшу аудиторію.

- Граматична та лексична коректність висловлювання є необхідною для чіткого донесення повідомлення, однак для її досягнення не можна жертвувати вільним мовленням. Якщо учень допускає помилки, але при цьому із ентузіазмом відповідає, швидко добираючи необхідні слова та добре орієнтуючись у темі, його не треба перебивати, а на помилки слід вказати після завершення розповіді. Якщо педагог вчинить інакше, це буде значним демотивуючим фактором.

- Інструкції обов'язково повинні бути чіткими і, за необхідності, допоміжний матеріал мусить бути у вільному доступі. Це допоможе студентам простіше зорієнтуватися у правильному виконанні завдання, що, у свою чергу, позитивно вплине на їхній виступ.

Отже, якщо правильно оптимізувати освітній процес, розвиток говоріння стане надзвичайно цікавим та школа підготує підлітків до більшості контекстів реального спілкування, з якими вони зіткнуться в подальшому. Основне завдання педагога – приділяти однакову кількість уваги навчальному та психологічному аспектам уроку та забезпечувати школярів постійною допомогою та підтримкою.

1.4. Висновки до розділу 1.

У цьому розділі ми проаналізували основні аспекти, що впливають на результативність освітнього процесу.

Багато психологів [31, 32, 26, 7, 34] погоджуються з твердженням, що підлітковий вік є переходом від дитинства до дорослості, а тому є надзвичайно складним як для самих підлітків, так і для їхніх батьків чи вчителів. У той же час, цей період є критичним для формування та становлення особистості, а тому будь-яка навчальна чи виховна діяльність повинна проводитися з особливою обережністю та з дотриманням певних правил і принципів. Якщо зробити все правильно, то в цей час можна привити підліткам любов до навчання та саморозвитку, підвищити їхню самооцінку та вмотивованість, а також розвинути в них моральні цінності. Проте, якщо допустити помилку на якомусь із етапів, це

може призвести до педагогічної занедбаності. Таке явище може завадити як педагогам, які будуть вимушені працювати із складними підлітками, так і самим підліткам, яким через це буде важко соціалізуватися та досягати своїх цілей в майбутньому. Кожен педагог повинен добре орієнтуватися в цих психолого-вікових особливостях, щоб освітній процес приносив лише користь.

Не менш важливим є комплексний підхід до навчання іноземної мови. Сучасний педагог – це не просто людина, яка передає свої знання іншим, але і ведучий, дизайнер, актор тощо. Саме завдяки такому різноманіттю ролей забезпечується інтерактивність навчального процесу, з'являється можливість використовувати найсучасніші техніки та засоби викладання, що, у свою чергу, свідчить про якісне надання освітніх послуг.

Одним із найважливіших навиків у вивченні англійської мови є говоріння, тому особливу увагу слід приділити його розвитку в гармонії зі всіма іншими компетенціями. На щастя, сучасні методисти [3, 4, 51, 1, 44, 55] дають надзвичайно корисні поради стосовно досягнення цієї освітньої цілі та пропонують різні варіації вправ, які можуть бути адаптовані під конкретні потреби.

Навчання підлітків спілкуватися іноземною мовою і, загалом, володіти нею є необхідним, оскільки від цього покоління та їхньої навички соціалізуватися залежить майбутнє нашої країни і цілого світу.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ВІДЕОМАТЕРІАЛІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ

2.0. Вступні зауваження.

Цей розділ присвячений особливостям використання інтерактивних візуальних засобів, їхньому впливу на навчальний процес, а також окремо приділяється увага ролі відеоматеріалів у розвитку мовленнєвих навичок учнів та найрезультативніші способи їх інтеграції.

Такі навчальні засоби сприяють підвищенню мотивації учнів, покращенню розуміння та засвоєння нової інформації, а також забезпечують школярів реальним комунікативним контекстом.

2.1. Особливості використання інтерактивних візуальних засобів.

Основний об'єм інформації, який нам поступає, ми сприймаємо за допомогою зорового та слухового каналів. Через поєднання візуального та аудіального супроводів наш мозок створює асоціації, які допомагають нам легше засвоїти якийсь матеріал, а тому використання наочності під час викладання англійської мови є дуже поширеним явищем в освітніх закладах. [38] Шлях прослуховування дозволяє нам запам'ятати лише 15% інформації, перегляд – 25%, а комбінація цих двох способів – 65%. [9]

Використання аудіовізуальних засобів навчання є особливо корисним для того, щоб:

- Зробити процес оволодіння новою навчальною інформацією більш автономним;
- Слугувати опорою та ілюструвати пояснення вчителя;
- Підвищувати в учнів рівень зацікавленості навчанням. [10]

Говорячи безпосередньо про розвиток комунікативних навичок, така наочність допомагає:

- Продемонструвати зразок правильної вимови, інтонації, використання лексики та граматики;
- Створити опору для усного висловлювання, визначивши логічну послідовність, рекомендовані до використання фрази тощо;
- Спровокувати активне обговорення певної теми, надавши простір для роздумів. [38]

До візуально-спостережних засобів навчання належать презентації, таблиці, графіки, діаграми, малюнки, фільми, телебачення та ін. Вони можуть бути використані для організації групової та індивідуальної роботи учнів на уроці, а також самостійної роботи в позакласних умовах.

Для успішного інтегрування інформаційних технологій у навчальний план, у першу чергу, педагоги повинні мати добре розвинені цифрові навички. У цьому їм може допомогти відвідування таких подій:

- Курси підвищення кваліфікації;
- Індивідуальні та групові консультації, що відбуваються у стаціонарному або онлайн форматах;
- Виїзні регіональні або проблемно-тематичні курси;
- Конференції, семінари, тренінги тощо. [25]

Розвинувши до достатнього рівня цифрову компетентність, освітяни можуть працювати над впровадженням інтерактивних технологій у навчальний процес.

Про переваги використання різних видів мультимедійного супроводу писали і продовжують писати багато дослідників. До прикладу, у статті Наталії Тхор аналізується використання мобільних додатків для покращення навичок аудіювання, читання, говоріння та письма. Зазначається, що вони роблять заняття більш інтерактивними та персоналізованими, допомагають підібрати різноманітні доступні матеріали, полегшують моніторинг процесу, а також забезпечують гнучкість навчання, оскільки надають студентам можливість займатися в будь-який час та з будь-якого зручного місця, дозволяючи

практикуватися в позашкільний час. [35] Ланков, Річі та Крукс більше зосереджують нашу увагу на використанні інфографіки для розвитку критичного мислення та побудови логічної послідовності. Також, на їхню думку, вона систематизує та структурує інформацію для сторітеллінгу. [52] Майєр ж дослідив зв'язок між інтерактивними засобами та підвищенням мотивації студентів, вказавши, що тематична різноманітність стимулює інтерес, автентичні матеріали допомагають школярам ознайомитися із реальними мовними ситуаціями, а гнучкість у використанні таких ресурсів робить навчання автономним та сприяє підсиленню відчуття успіху після вдалого самостійного виконання завдань. [53]

Крім вищезазначених засобів, більшість дослідників також висвітлюють необхідність використання мультимедійних презентацій. Для їхнього створення нині існує багато платформ: Microsoft Power Point, Canva, Prezi, Gamma тощо. Їхнє вживання є доречним як зі сторони викладача з метою полегшити та покращити виклад нового матеріалу, так і зі сторони студента для надання доповненої візуалізацією відповіді, додаткової практики та безліч інших цілей. [46]

Не менш важливу роль в освіті відіграють онлайн-інструменти, що дозволяють учасникам процесу співпрацювати в команді, наприклад, Google Docs чи Padlet. На віртуальних дошках можна розміщувати не тільки текст, але і графіки, таблиці, схеми, зображення та посилання. Уся діяльність на цих платформах відбувається в режимі реального часу, що полегшує надання зворотного зв'язку, корекцію, активне обговорення та спільне виконання завдань. [16]

У сучасному світі не можна недооцінювати використання штучного інтелекту. На теперішньому етапі технічного розвитку він досяг такого рівня, що може генерувати не лише текстові відповіді на запитання користувача, але і зображення, відео та аудіо за запитом. Цей факт вирішує проблему відсутності певних матеріалів у вільному доступі, а також прискорює їх пошук. Однак, цей

засіб має один надзвичайно вагомий недолік: провокування здобувачів освіти порушувати правила академічної доброчесності. [8]

Для забезпечення школярів автентичним контентом доцільно використовувати онлайн-платформи з відеозаписами, такі як YouTube чи TED Talks. YouTube пропонує як навчальні, так і розважальні матеріали, що розвивають різні аспекти іноземної мови (граматика, лексика, вимова, синтаксис тощо). [60] Платформа TED Talks корисна для стимуляції обговорення певної теми, тренування запитувати та відповідати, а наявність субтитрів свідчить про можливість сфокусуватися на корисних елементах мови та заохочити глядачів до їх вивчення. [59]

Також, дуже популярним є вжиток DVD і CD дисків, онлайн- та офлайн-тренажерів, програм тестування, електронних словників та довідників, що пропонуються у комплекті навчальної літератури, обраної для роботи на уроці за вимогами МОНУ. Такі технології також сприяють як вивченню нових тем, так і проведенню контролю чи самоконтролю вже отриманих знань. [17]

Яким би ефективним використання інтерактивних візуальних засобів не було, воно все ще має декілька недоліків, які ускладнюють продуктивну організацію навчального процесу:

- Під час перегляду фільму та презентації робота активна робота призупиняється, а в такому пасивному стані для підлітків характерно відволікатися;
- Технічне забезпечення школи не завжди є достатнім, що обмежує підбір засобів, в деяких випадках приводить до збоїв і, як наслідок, пояснення нової теми постійно переривається, що є перешкодою на шляху до якісного оволодіння інформацією;
- Через занадто активне використання інформаційно-комунікаційних технологій традиційні методи знецінюються, сприймаються студентами нудними та нецікавими, хоча, насправді, це не так.

Для вирішення цих проблем варто дослухатися до наступних порад:

- Активізувати роботу під час перегляду, впровадивши виконання завдань під час перегляду відео чи презентації: складання запитань, заповнення таблиць, пошук ключових слів, обговорення та аналіз сказаного;
- Використовувати менш вимогливі до технічного забезпечення засоби, завчасно перевіряти обладнання та готувати резервний план, пропонувати учням приносити свої гаджети, якщо інші умови це дозволяють;
- Турбуватися про баланс методів, поєднуючи залучення інформаційно-комунікаційних технологій із традиційними підходами та чергуючи класичні способи роботи із більш усучасненими їх варіаціями. [21]

Отже, аналіз існуючої літератури та практичного досвіду педагогів підтверджує важливість інтерактивних візуальних засобів у контексті вивчення іноземних мов у середній школі. Звісно, жоден метод не є ідеальним, але подолання перешкод можливе та правильна організація аудиторної роботи допомагає розкрити потенціал сучасних технологій в умовах розвитку мовних та мовленнєвих компетенцій здобувачів освіти.

2.2. Відеоматеріали як інструмент розвитку говоріння.

Говоріння – це продуктивний вид мовленнєвої діяльності, тобто за допомогою нього ми продукуємо, або висловлюємо, отримані раніше знання та інформацію. Однак, його суть полягає не лише у вимовлянні слів та словосполучень. Не менш важливими складовими є наявність зорового контакту, вираження емоцій, що відповідають змісту сказаного, мова тіла, вчасні паузи та періоди мовчання й інші прояви активного слухання. Для того, щоб учні навчилися використовувати такі прийоми під час спілкування іноземною мовою, їм потрібно показати приклад від носіїв мови, з чим можуть чудово впоратися аудіовізуальні засоби. Серед них найбільш розповсюдженими є такі:

- Фонограми;
- Відео;
- Комп'ютерні навчальні посібники;
- Інтернет-ресурси. [12]

Відеоматеріали мають значну перевагу над аудіоматеріалами, тому що вони об'єднують в собі зорові та звукові елементи, дозволяють учням взяти на себе роль учасників комунікативних актів та зрозуміти більше деталей практичного застосування іноземної мови. [39] Формат відеозаписів поєднує слуховий, зоровий і, в окремих випадках, навіть кінетичний канали сприйняття інформації. Це дозволяє враховувати індивідуальні особливості кожного з учнів і адаптувати навчальний процес під їхні потреби. Завдяки інтерактивності цього засобу досягається активна та динамічна участь учасників процесу у вигляді обговорення почутого, повторення окремих виразів, виконання завдань на основі переглянутих матеріалів. Такий режим роботи не дозволяє їм займати пасивну позицію спостерігача, а заохочує до аналізу, відтворення та обговорення побаченого. Також, завдяки захоплюючим сюжетам, гумору чи кульмінаційним моментам відбувається емоційне залучення, що є важливим фактором мотивації. Відео – це потужний інструмент для розвитку інтелекту та залучення учнів до активної участі у навчальному процесі. [42]

Автентичні відеоматеріали можна поділити на такі види:

- Навчальні відеозаписи;
- Рекламні трейлери;
- Розважальні та повчальні програми;
- Короткі відео;
- Художні та документальні фільми.

Навчальні відеозаписи найчастіше входять до навчально-методичного комплексу, що обирається вчителем для занять. Вони поділені за рівнями, відповідають тематиці уроку та супроводжуються вправами для розвитку різних аспектів мови та мовлення. Учні мають можливість ознайомитися з акцентами, інтонаціями та мовними структурами та розуміють, як мова використовується у заданому контексті. Також, приклади реального використання лексичних та граматичних структур націлені на їх активізацію, а не лише заучування. Не менш важливим для успішної комунікації з представниками англомовних країн є

розуміння їхньої культури, з чим теж чудово можуть впоратися такі відео, оскільки вони показують звичаї та традиції людей, що там проживають.

Художні та документальні фільми є не менш ефективними навчальними інструментами. У них використовується багата та різноманітна лексика на повсякденні, професійні та академічні теми, запам'ятовування якої спрощується через наявність контексту та часту повторюваність. В художніх фільмах демонструються реальні життєві ситуації, а актори намагаються відтворити їх якомога більш наближено до живої розмови, що є дуже корисним для імітації занурення в англomовне середовище. Документальні фільми, у свою чергу, стимулюють дискусії про актуальні проблеми і, в результаті, розвивають критичне мислення та загальну обізнаність з певних питань. Крім того, фільми є чудовою базою для творчих завдань: написання та декламування есе, створення альтернативного фіналу, складання сценарію або створення власних відеозаписів та короткометражних фільмів з використанням нововивчених структур.

Перегляд фільму в шкільних умовах є доволі довготривалою дією, тому, якщо навчальний план не дозволяє виділити на це час, можна скористатися іншим цікавим ресурсом – рекламними трейлерами. У них відібрані найяскравіші та найзмістовніші елементи з обраного витвору кінематографу, через що забезпечується насиченість новим матеріалом у достатньо стислий термін. Також використання саме трейлерів допомагає вирішити проблему з розсіюванням уваги підлітків, яка може виникнути під час перегляду повноцінного фільму, оскільки вони є динамічними, супроводжуються яскравими спецефектами та музикою, що захоплює увагу та підвищує зацікавленість, а певна незавершеність думки разом з інтригою викликає бажання обговорювати побачене.

Так само, як і у випадку із переглядом фільмів, у розважальних та повчальних програмах учні стикаються з великою кількістю сучасної лексики, фразеологізмів, ідіом, розмовних виразів та сленгу, які вони згодом можуть впроваджувати у своє мовлення. Контент, доступ до якого нам відкривається

завдяки телебаченню та Інтернету, є різноманітним, тому ток-шоу, вікторини, ситками та інші типи розважальних передач демонструють зразки повсякденної комунікації, а документальні та повчальні шоу заглиблюються в конкретні теми, такі як наука, культура, технології тощо.

Не є новиною, що сучасні підлітки надають перевагу форматам зі швидкою зміною кадрів, яскравістю та динамічністю, тому короткі відео є, можливо, одним із найрезультативніших засобів у цей час. Школярі проводять величезну кількість свого вільного часу за переглядом стрічки рекомендацій в TikTok, Instagram, YouTube та інших соціальних мережах, що дозволяє нативно надавати їм крім розважального контенту ще й освітню інформацію. Діалоги, фрази та інструкції у відео є чіткими та лаконічними, що зумовлюється їхньою короткою тривалістю, тому в учнів розвиваються вміння швидко сприймати та відтворювати інформацію, зосереджувати увагу та запам'ятовувати ключові фрази. Також, слідкуючи за англомовними блогерами та імітуючи їхнє мовлення, глядачі вдосконалюють свою вимову, інтонацію та ритм мовлення. Значною перевагою над іншими вищезазначеними засобами є легкий доступ до зйомки власних коротких відео з переказами історій, діалогами, імпровізацією чи презентацією якоїсь теми, що розвиває навички спонтанного та публічного мовлення. [30]

Використання відеоматеріалів є дієвим для досягнення таких освітніх цілей:

- Реальний контекст викладання мовного матеріалу;
- Закріплення знань та практика у їх використанні;
- Розвиток навички усної комунікації;
- Формування міжкультурної комунікативної компетентності. [6]

Щоб інтеграція відеоматеріалів мала видимий результат, важливо дотримуватися таких методичних принципів:

- Забезпечити відповідність матеріалів рівню мовної підготовки учнів;
- Визначити конкретну мету уроку;

- Доповнювати перегляд відео іншими видами діяльності, до прикладу, говорінням, письмом чи читанням;
- Забезпечити учнів завданнями для виконання до, під час та після перегляду відео з метою активного залучення;
- Переконатися в належній якості запису. [18]

2.3. Шляхи використання відеоматеріалів.

Практичне застосування відеоматеріалів для розвитку говоріння можна поділити на три етапи:

- Підготовчий етап (pre-viewing);
- Етап перегляду (viewing);
- Етап після перегляду (post-viewing).

Мета підготовчого етапу полягає в тому, щоб активізувати попередні знання, зацікавити учнів та підготувати їх до перегляду відео. У цей час варто організувати ознайомлення з темою та ключовою лексикою підібраного матеріалу, поставити запитання для прогнозування змісту та обговорити ідеї, пов'язані з тематикою. Практичні приклади можуть бути наступними:

- Учитель показує кадр з відео або озвучує його назву та пропонує учням передбачити його зміст;
- Обговорення наявних знань, пов'язаних із темою, та особистого досвіду перебування у подібних ситуаціях;
- Використання карток із ключовими словами та виразами, що зустрінуться у відео.

Метою етапу перегляду є розвиток розуміння сенсу, сприйняття мовлення на слух та підготовка до обговорення. Інструкції до завдань та самі завдання, які повинні бути виконані під часу перегляду, мають бути чіткими та, за необхідності, потрібно зупиняти запис для обговорення проблематичних моментів, уточнень та виконання деяких типів завдань. Прикладами роботи на цьому етапі є такі завдання:

- Перегляд уривка декілька разів для глибшого розуміння;
- Фрагментарний перегляд відео з обговореннями під час пауз;
- Перевірка усвідомлення розвитку подій у частинах за допомогою питань, які стосуються змісту переглянутого.

Мета останнього етапу – закріплення матеріалу та застосування отриманих знань для розвитку навичок говоріння. Обговорення може відбуватися у форматі роботи в парах, групах або цілим класом, а також можливе створення власних індивідуальних висловлювань і розповідей. Приклади ефективних вправ на післядемонстраційному етапі:

- Складання діалогу, у якому один мовець – персонаж із відео, а інший – журналіст, який бере інтерв'ю;
- Створення альтернативного фіналу або продовження історії, зображеної у відео;
- Висловлення учнівської думки за темою відео у форматі презентацій.

[30]

Залежно від обраного виду автентичних матеріалів, вправи з їх інтегруванням можуть відрізнятися або ж, навпаки, бути схожими чи навіть однаковими. До прикладу, не залежно від того, чи відеозапис є коротким, довгим, повчальним, розважальним тощо, дієвими техніками розвитку говоріння будуть:

- Переказ змісту;
- Переклад і адаптація тексту;
- Проєктні роботи на основі переглянутого матеріалу;
- Дебати та дискусії.

Однак, є деякі види діяльності, які краще працюють у поєднанні з окремими типами відео, у той час як з іншими не покажуть бажаного результату:

- Перегляд художніх фільмів дозволяє виконувати завдання з обговоренням образів персонажів, символізму, оцінки вчинків героїв, вибір конкретного підходу до зображення дійсності режисером тощо. Крім того, учні

можуть навчитися надавати усний відгук та рекомендацію щодо фільму або писати рецензію, що поєднує в собі розвиток говоріння та письма.

- Перегляд рекламних трейлерів стимулює передбачення сюжету та прогнозування розвитку подій. Учні можуть також використовувати запропоновані трейлери в якості зразка для створення власних, що, крім комунікативної та цифрової компетентностей, розвиває ще й креативність.

- Розважальні та повчальні програми є хорошою базою для подальших рольових ігор з імітацією ток-шоу чи вікторини із розподілом ролей ведучих, запрошених експертів та учасників. Цей засіб, як і попередній, надає простір для створення власного контенту, який можна розвинути до масштабів вікторини чи іншого жанру програм.

- Короткі відео теж є основою для багатьох завдань. У першу чергу, коротка тривалість запису дозволяє приділити достатньо часу імітації мовлення та повторенню фраз чи повноцінних діалогів, що допомагає засвоїти лексику та інтонаційні особливості. Розвиток творчих здібностей також значно вдосконалюється завдяки проєктним роботам із інсценуванням ситуацій, розповіддю історій, створенням міні-презентацій. Стислий та простий формат коротких відео дозволяє учителеві попросити учнів зняти відео-підсумок певної теми та презентувати його на уроці. До того ж, принцип спілкування у відеопостах із соціальних мереж є найбільш наближеним до того, який ми зустрічаємо в реальному житті, з відчутним акцентом на розмовній лексиці та сленгу, що сприяє зануренню учнів в автентичне мовне середовище та вивченню живої мови. [56]

Сучасний швидкий розвиток цифрових технологій гарантує легкість запровадження вживання інтерактивних відео в освітньому процесі завдяки великій кількості безкоштовних інтернет-ресурсів:

- Edpuzzle. На цій платформі вчителі можуть додавати запитання, коментарі та інші способи взаємодії до вже існуючих записів, створюючи таким чином інтерактивні відео-уроки.

- Kahoot! Це платформа для створення вікторин, основою для яких можуть слугувати відео, які переглядалися під час класної роботи.
- Flipgrid. Ця платформа використовується переважно для спільної роботи та обговорень, дозволяючи записувати та надавати відео-відповіді, доступні для інших користувачів.
- Padlet. Це джерело пропонує віртуальну дошку, доступ до якої надається усім обраним користувачам. На ній можна залишати коментарі, повідомлення та відповіді на запитання, які в інших будуть відображатися в режимі реального часу.
- Nearpod. Ця платформа є однією із таких, які дозволяють самостійне створення інтерактивних уроків з використанням мультимедійних засобів.
- Quizlet. Найчастіше цей веб-сайт використовується для відпрацювання лексичного матеріалу через флеш-картки, вікторини та міні-ігри.
- YouTube. Це всім нам відомий відеохостинг, який пропонує різноманітні розважальні та повчальні відеоматеріали, що можуть бути використані під час аудиторної роботи або в позашкільних умовах.
- Ted-Ed. Це веб-сайт із безліччю навчальних та мотиваційних відео та планів уроків на розповсюджені теми.
- Vialogues. Це онлайн-сервіс, який дозволяє створювати колективні інтерактивні обговорення записів.
- Lingua.ly. Ця платформа за допомогою використання різних видів контенту, у тому числі і відео, розвиває необхідні мовні та мовленнєві навички учнів. [37]

Враховуючи автоматизованість навчального процесу з використанням інформаційно-комунікаційних технологій та розвиток автономності учнів, логічно постає питання про необхідність присутності вчителя під час уроку. Хоч допомога педагога певною мірою знецінюється, все ще є функції, виконання яких є лише його відповідальністю:

- Ведучий та інструктор. Одне із завдань педагога – забезпечення індивідуального підходу до проведення інструктажу у випадках, коли універсальне пояснення, запропоноване певним ресурсом, є недостатнім. Крім цього, в ході роботи на уроці є ризик відволікання підлітків на сторонні справи, з чим також повинен впоратися вчитель, спостерігаючи за дисципліною та зосереджуючи увагу учнів на роботі.

- Дослідник. Педагогу варто цікавитися особистими уподобаннями школярів та підбирати навчальні матеріали у відповідності до них так само, як і до рівня знань і вмінь. Це сприятиме вищим показникам мотивації та активнішій залученості до класної роботи.

- Дизайнер. Освітні запити бувають різними і хороший кваліфікований педагог вміє до них пристосовуватися. У деяких випадках може з'явитися необхідність створювати завдання самостійно, а тому слід розвивати рівень володіння онлайн-інструментами та креативність. [49]

2.4. Висновки до розділу 2.

Проаналізувавши методологічні аспекти використання відеоматеріалів у навчанні іноземних мов, можна зробити висновок, що вони є високоефективними, оскільки привертають увагу учнів, підвищують їхню мотивацію та створюють реалістичне мовне середовище.

Застосуванню відеоматеріалів належить ключова роль у розвитку навичок говоріння через те, що вони забезпечують автентичність мовлення, показують різні стратегії та підходи до комунікації, допомагають покращити вимову та удосконалюють практичне використання лексичних та граматичних структур.

Для того, щоб результати роботи у такому режимі були помітно позитивними, важливо обирати контент, який відповідає цілям навчання, та забезпечувати різноманітність розроблених завдань. Не менш необхідним є розвиток цифрової компетенції самих педагогів, оскільки користування технологіями та Інтернет-джерелами надзвичайно тісно переплітається із

відеоматеріалами як навчальним засобом. Вчителі повинні бути впевненими користувачами Інтернету та технологій, а також турбуватися про виконання інших функцій, важливих для грамотної організації навчального процесу.

Лише завдяки плідній співпраці здобувачів та надавачів освіти відеоматеріали матимуть потенціал стати дієвим інструментом для підвищення якості вивчення англійської мови з додатковим фокусом на розвиток говоріння у середній школі.

РОЗДІЛ 3

АПРОБАЦІЯ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І РОЗВИТКУ ГОВОРІННЯ СЕРЕД УЧНІВ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ ВИКОРИСТОВУЮЧИ ВІДЕОМАТЕРІАЛИ

3.0. Вступні зауваження.

Пробне навчання – «це дослідження, побудоване переважно на ерудиції та педагогічній інтуїції вчителя, який здійснює науковий пошук. У цьому випадку вчитель, спираючись на власний досвід, без глибокого і тривалого вивчення проблеми, здійснює пошук, завдяки якому підтверджується або спростовується висунуте і первинно обґрунтоване допущення, спрямоване на удосконалення окремих аспектів процесу навчання іноземної мови». [23]

Під час проходження педагогічної практики на базі Чернівецького ліцею №16 імені Юрія Федьковича було здійснено пробне навчання з використанням відеоматеріалів на тему «Technology». Його метою було, у першу чергу, покращення навичок мовлення, а також розвиток критичного мислення та здатності користуватися отриманими знаннями в життєвих комунікативних ситуаціях.

Завдяки досвіду апробації були досліджені особливості інтеграції відеоматеріалів у навчальний план та оцінений їхній вплив на мотивацію та якість говоріння учнів середньої школи.

3.1. Організація пробного навчання.

Першим кроком організації пробного навчання повинен бути вибір вікової категорії школярів, з якими слід проводити це дослідження, аналіз їхніх потреб та прийняття рішення щодо тематики мовлення, на яку буде зосереджуватися найбільша кількість уваги.

Для цієї роботи була обрана друга група 8-В класу. (додаток А) Цей вибір з психологічної точки зору обґрунтовується тим, що представники вікової категорії 13-14 років є найяскравішим прикладом підліткового періоду, під час якого спостерігається прагнення самовиражатися та взаємодіяти з однолітками, формується особиста думка щодо багатьох важливих питань та відбуваються

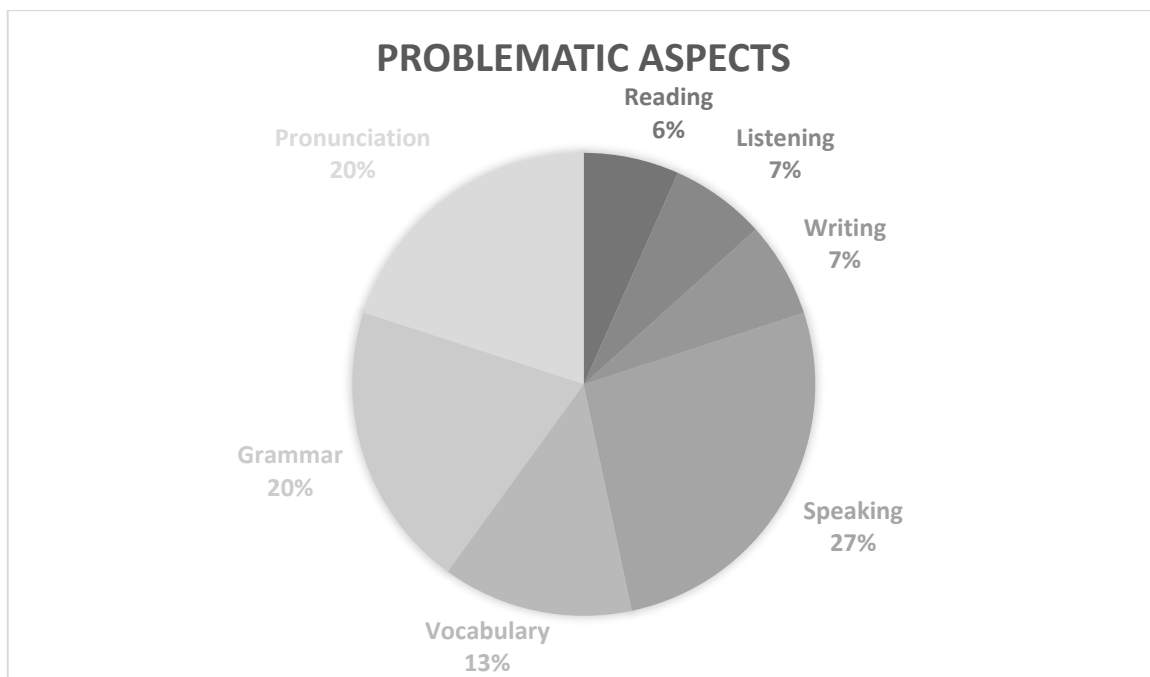
активні аналіз та обговорення абстрактних тем. З методологічної точки зору, вибір восьмикласників є доречним, оскільки вони мають оптимальний рівень володіння англійською мовою (A2-B1), досвідчені в режимах роботи в групі, з використанням інтерактивних візуальних засобів та мультимедійних ресурсів, а ще гнучкі у формуванні нових навичок.

Аналіз сфери зацікавленості цих учнів був проведений з використанням методів спостереження та усного опитування. Такі види діяльності показали, що найбільшу частину свого вільного часу учні проводять, споживаючи різноманітний аудіо-візуальний контент через онлайн-джерела, спілкуючись один з одним усно, за допомогою телефонних дзвінків та через текстові або відео-повідомлення і, загалом, розвиваючи свою цифрову компетентність. Більше того, велика кількість сучасних підлітків прагне пов'язати свою майбутню кар'єру із інформаційно-комунікаційними технологіями, обираючи такі професії, як програміст, блогер, SMM-спеціаліст, маркетолог, таргетолог, UGC-creator, диджитал-дизайнер, кібер-спортсмен тощо. Беручи це до уваги, було прийнято рішення про розвиток знань і вмінь з теми «Technology», так як вона є найактуальнішою як на теперішньому етапі учнівської життєдіяльності, так і для забезпечення досягнення успіхів у майбутньому.

Наступним кроком організації пробного навчання було доведення пріоритетності докладання додаткових зусиль саме до розвитку комунікативної компетентності. Це було зроблено за допомогою методів опитування та порівняльного аналізу.

Спочатку колективу вчителів англійської мови ліцею, що складається із шести осіб, було запропоноване коротке опитування з двох питань на платформі Google Forms, суть якого полягала у визначенні найбільш проблематичного аспекту вивчення іноземної мови та конкретних завдань, які викликають труднощі. (додаток Б)

Відсоткове співвідношення результатів наведено у діаграмі нижче:

Проаналізувавши цю діаграму, можемо зробити очевидний висновок, що розвиток говоріння є складним завданням, яке потребує особливої уваги. Для вибору способів вирішення цієї проблеми ми відштовхувалися від відкритих відповідей, отриманих завдяки цьому ж опитуванню:

What kinds of tasks, that refer to these aspects, cause problems the most?

6 відповідей

Structuring the answer in an appropriate way

Recognition of the oral speech, producing the speech, remembering the way to pronounce difficult words

Correct pronunciation of the words in a text, translation and understanding of the text caused by lack of lexical and grammatical knowledge

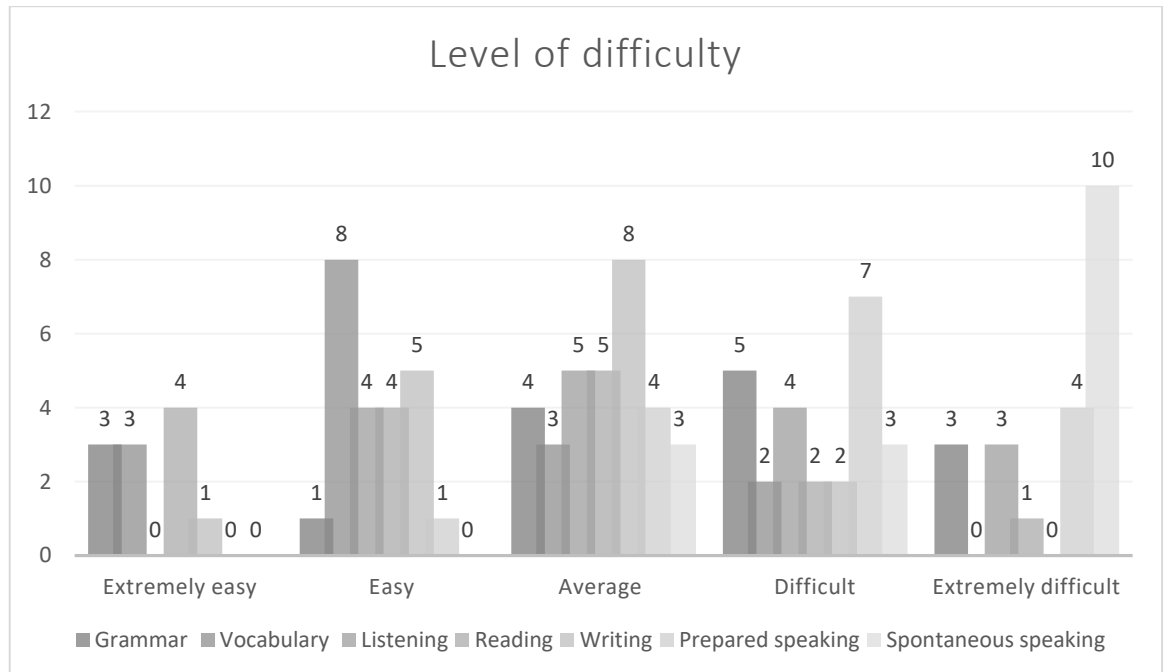
Use of newly learnt vocabulary and grammar rules in practice while speaking

Students don't remember the grammar rules, make a lot of pronunciation mistakes speaking orally and don't know how and where to check the right pronunciation of problematic words

Overall, my students don't have any significant problems with foreign language acquisition, however, they sometimes feel scared and unconfident when they need to speak spontaneously.

Отже, стало зрозуміло, що практичне застосування нововивчених елементів мови, покращення вимови, правильне структурування відповіді та підвищення впевненості та мотивації є цільовими завданнями для проведення пробного навчання.

Не менш важливою є власна оцінка учнів своїх вмінь та визначення сфер навчальної діяльності, які, на їхню думку, потребують додаткового пропрацювання. Для цього також було проведене опитування, в якому їм потрібно було позначити рівень складності виконання вправ певних типів. (додаток В) Відсоткове співвідношення отриманих результатів таке:

Детально проаналізувавши цю діаграму, бачимо, що найбільше оцінок «Difficult» і «Extremely difficult» отримали такі завдання, як підготовлене та спонтанне говоріння, що свідчить про розуміння необхідності особливо інтенсивного розвитку цих навичок і здобувачами освіти.

Після отримання та аналізу результатів опитувань відбулося узгодження графіку проведення пробного навчання з адміністрацією школи. Аби уникнути освітніх втрат, було прийнято рішення про виділення однієї із трьох академічних годин вивчення англійської мови в тиждень для уроків з акцентом на використання відеоматеріалів та їх обговорення.

Кінцевими кроками підготовчого етапу стали планування уроків, підбір відеоматеріалів та розробка завдань до них. Для перегляду відео був обраний відеохостинг YouTube через легкий доступ до нього з будь-якого пристрою та насиченість різноманітними матеріалами.

Загалом, підготовка до проведення пробного навчання, проведення та інтерпретація результатів опитувань та обговорення організаційних моментів зайняло один тиждень, тому на основну частину залишилося ще чотири.

3.2. Проведення пробного навчання.

Для того, щоб у подальшому мати достатньо матеріалу для порівняльного аналізу ефективності використання відеоматеріалів для розвитку говоріння, ми розпочали пробне навчання з проведення вступного контролю. В якості домашнього завдання на один із уроків другого тижня навчання восьмикласники повинні були підготувати презентацію про корисний гаджет, якого поки не існує, але учні хотіли б мати. Обмежень за обсягом, лексичним та граматичним матеріалом та способами застосування винаходу не було, тому що метою цього завдання була перевірка не лише мовленнєвої навички, але і критичного мислення та творчих здібностей. Наступна діаграма демонструє результат, який учні отримали після виступу:

Бачимо, що найбільший відсоток належить достатньому рівню, що за 12-бальною шкалою дорівнює оцінкам 7-9. Високий (оцінки 10-12) та середній (оцінки 4-6) рівні мають однаковий відсотковий показник, а низький (оцінки 1-

3) – найнижчий, але все ж не нульовий. Під час оцінювання виступів до уваги бралися такі фактори:

- Коректність використання граматики;
- Багатий лексичний запас;
- Наближеність вимови до зразкової;
- Зв'язність мовлення;
- Вільність висловлювання.

Найбільшу кількість балів учні втратили за такі пункти, як зв'язність мовлення, вільність висловлювання та правильність вимови.

На наступному уроці того ж тижня ми розпочали інтеграцію відеоматеріалів. Заняття мало тему «Як технології змінили наше життя?». Була обрана саме вона, так як учні мають достатній досвід використання технологій, тому можуть висловити свою думку з цього приводу без особливих ускладнень, а також активізувати словарний запас, який входить до їхнього щоденного вжитку. (додаток Г)

Передпереглядова діяльність складалася з двох частин: мозковий штурм та ознайомлення із ключовою лексикою. Спочатку учні давали відповіді на запитання про технології щоденного використання, їхні переваги, недоліки та роль у нашому житті. Після цього кожен присутній отримав аркуш паперу з переліком ключових слів та виразів з відео, обраного для перегляду, та їхніми визначеннями. (додаток Д) Після ознайомлення і переконання у повній зрозумілості, ми перейшли до перегляду відео. [43]

Завдання, яке учні отримали для виконання під час перегляду відео, полягало у знаходженні слів та виразів з отриманого списку в контексті та запам'ятовуванні змісту, в якому вони були вжиті. Після перегляду вони поділилися своїми знахідками та потренувалися використовувати ці ж вирази у власних реченнях.

Після перегляду учні були поділені на 3 групи, кожна з яких отримала одну із тем:

- Технології в освіті;
- Технології в медицині;
- Технології у повсякденному житті.

Їхнім завданням було підготувати підсумок висловленої у відео думки відповідно до призначеної теми та додати певні судження від себе, після чого вони презентували свої ідеї. Важливою умовою було використання мінімум 8 ключових виразів.

В якості рефлексії та підсумку уроку учні висловили свою думку стосовно полегшення нашого життя технологіями та коротко переказали нову для себе інформацію.

Результатом цього уроку була здатність учнів трошки вільніше висловлюватися на тему сучасних технологій, ознайомлення із новою лексикою та застосування її на практиці.

Під час третього навчального тижня також був виділений один урок для перегляду відеоматеріалу. Його тема – «Еволюція технологій». Ця тема дозволила повторити пройдений на попередньому уроці матеріал, а також додати до нього нову інформацію та простір для роздумів. (додаток Е)

Підготовчий передпереглядовий розпочався із ввідних запитань про відомі учням старі технології та зміни, що відбулися з ними за останні декілька десятиліть. Це дозволило їм частково передбачити зміст відео, пригадати корисні лексичні одиниці та налаштуватися на роздуми у правильному руслі.

Під час перегляду відео їхнім завданням було занотувати технології, які були обговорені в записі, та декілька цікавих фактів про них. [40] Після завершення відеозапису, вони поділилися своїми знахідками, а також завдання було розширене додатковими уточнювальними запитаннями від вчителя з метою поглиблення розуміння теми та перевірки прогресу розвитку вміння зорієнтуватися у ситуації зі спонтанним мовленням.

Для додаткової мовленнєвої практики, наступне завдання виконувалося в парах або групах по-трьох. Після об'єднання, школярам необхідно було

обговорити питання стосовно технологій, які мають найбільший та найменший вплив на сучасне життя, та певних недоліків сучасних гаджетів, які з'явилися як наслідок процесу змін. Після підготовки відповіді, групи презентували свої судження, а всі слухачі ставили уточнюючі запитання.

В якості підсумкової дискусії всі присутні обговорили свої прогнози стосовно технологій майбутнього, що послугувало ввідним матеріалом до наступної теми відео.

Учні продемонстрували значно кращі показники володіння тематичною лексикою та її застосування під час комунікації, ніж під час першого експериментального уроку, що свідчить про дієвість застосування інтерактивних аудіо-візуальних засобів, які підібрані у відповідності до підліткових інтересів.

Останній урок з прямим використанням відеоматеріалів відбувся на 4 тижні проходження практики та мав тему «Як штучний інтелект змінить світ». Вибір цієї теми зумовлений, у першу чергу, завершальним обговоренням з попереднього експериментального уроку, яке включало в себе передбачення особливостей процесу розвитку технологій, та неприхованим успіхом, яким користується штучний інтелект серед сучасних школярів. Використання цього явища в освітніх та особистих цілях є надзвичайно розповсюдженим серед школярів, тому важливо, крім розвитку мовленнєвої компетентності, приділити достатньо уваги поясненню принципів роботи ШІ, пов'язаними із ним ризиками та порадами стосовно користування. (додаток Ж)

Показовим є те, що учні виявили підвищений інтерес до теми уроку ще на початковому етапі, ставлячи запитання про його зміст. Їх зацікавленість також проявилася в очікуванні перегляду відеоматеріалу, спеціально підбраного для заняття, та бажанні активно обговорити запропоновані питання, що свідчить про високий рівень мотивації до навчання й актуальність обраної теми.

Для підготовки до перегляду, на дошці були виписані декілька ключових виразів із відео (Artificial Intelligence, objectives, technological unemployment, civilization) та обговорене їхнє значення. Також, для активізації словникового

запасу було проведене коротке опитування, пов'язане із способом використання ІІІ у повсякденному житті.

Під час перегляду учні повинні були виписати декілька нових фактів, які вони дізналися завдяки підібраному відео, та сформулювати декілька запитань за його змістом. [57] Одразу після перегляду вони обмінялися цими запитаннями та відповідями на них, що допомогло їм переконатися у повному розумінні сказаного.

Основним післяпереглядом видом діяльності було проведення дебатів. Учні були поділені на 2 групи: за та проти використання штучного інтелекту. Їхньою ціллю було, в ідеалі, переконати співрозмовника, наводячи потужні аргументи, або принаймні поділитися судженнями. Якщо вони відчували невпевненість у руслі, в яке слід направити розмову, пропонувалися навідні запитання, до прикладу, «Чи потрібно обмежувати розвиток ІІІ для уникнення ризиків?» або «Чи може ІІІ замінити людину у деяких сферах?». Це завдання забезпечило активну залученість кожного учасника освітнього процесу, показало суттєвий стрибок вперед у вмінні висловлюватися усно та впевненості у своїх словах, а також стало надзвичайно важливим мотивуючим фактором.

Експериментальний урок п'ятого навчального тижня був присвячений лише говорінню та оцінці прогресу розвитку навички говоріння. На цей урок восьмикласники повинні були підготувати домашнє завдання у вигляді презентації на тему «Як я уявляю майбутнє». Так само, як і під час проведення вхідного контролю, у них не було обмежень за обсягом, лексичними та граматичними конструкціями тощо. Крім виступу з підготовленою презентацією, вони також мали ставити один одному запитання за змістом презентацій та відповідати на них для додаткової практики сприйняття інформації на слух та спонтанного мовлення.

З боку вчителя, варто відмітити, що якість усних виступів була набагато вищою. Завдяки проведенню занять, насичених корисною тематичною лексикою, словарний запас був набагато яскравішим та були використані майже

всі нововивчені елементи. Крім цього, відбулися значні зміни у впевненості під час публічного виступу, оскільки в учнів збагатився досвід участі у такому режимі роботи, а також спостерігалася зацікавленість з боку слухачів, що виразилась у майже повній відсутності відволікання на сторонні справи.

Під час оцінювання за 12-бальною шкалою, бралися до уваги такі фактори:

- Правильне використання граматики;
- Насиченість лексичного запасу;
- Правильність вимови;
- Зв'язність мовлення;
- Вільність висловлювання.

Отримані результати зображені в наступній діаграмі:

Ми бачимо повне зникнення низького рівня, значне скорочення середнього та достатнього рівнів за рахунок росту високого. Це свідчить про очевидний успіх застосування досліджуваної технології навчання.

Крім цього, на останньому за період проходження педагогічної практики уроці було проведене усне опитування учнів 8-В класу стосовно задоволеності пробним навчанням, яке показало однозначну позитивну реакцію. Використання

візуального супроводу полегшило розуміння теми, а подальші обговорення стимулювали розвиток мовленнєвої компетенції, збагатили словниковий запас і сприяли формуванню впевненості у висловленні власних думок. Таким чином, методика продемонструвала свою ефективність, забезпечуючи учням як навчальну, так і мотиваційну користь.

3.3. Інтерпретація результатів пробного навчання.

Аналіз проведених уроків та отриманих результатів показав значущі зміни у рівні розвитку компетентності у говорінні учнів 8 класу. Показники середнього та достатнього рівнів зменшилися на 13%, високого – піднявся на 42%, а низький рівень зник повністю. Всі учні досягли щонайменше середнього рівня володіння навичками говоріння, що свідчить про значний прогрес у розвитку мовленнєвої компетентності.

Кожен етап перегляду відео сприяв активнішому залученню учнів та глибшому розумінню ними запропонованого матеріалу. Про це свідчить те, що під час перегляду першого відео учні демонстрували своє розуміння шляхом надання контексту використання проблематичних слів та виразів, усвідомленість сенсу другого відео була показана під час відповідей на запитання, поставлені вчителем, а рівень розуміння третього рівня перевірявся ними самостійно за допомогою як складання запитань за змістом, так і надаванням відповідей на них. Процес контролю ставав все більш і більш автономним, що свідчить не тільки про покращення сформованості комунікативної компетентності, але і навичок слухання, синтаксису, використання слів та критичного мислення.

Не менш важливим показником дієвості є те, що відеоматеріали стали потужним інструментом підвищення мотивації та впевненості. Це зумовлено, в першу чергу, тим, що їхня динамічність, актуальність та інноваційність сильно впливають на емоційне сприйняття підлітків, що робить навчальний процес більш привабливим. Також, відео надають реальні приклади використання мови носіями з демонстрацією помилок, які характерні для всіх мовців, розмовної лексики, сленгу тощо і учні перестають боятися бути неідеальними, а, натомість,

прагнуть вдосконалюватися. Інтеграція відеоматеріалів забезпечує більш персоналізований підхід до навчання, надаючи доступ до більш цікавих видів діяльності, що не було характерним для традиційних методів навчання. Крім цього, автономна робота сприяє розвитку самостійності та відповідальності. Підлітки бачать, що їхні думки є важливими і цінними для навчального процесу, і через це стають більш заохоченими до продуктивної роботи.

Загалом, результати є позитивними, але є певні аспекти, дослідити які не можливо в умовах проведення п'ятитижневого пробного навчання та через обмеження і суворі вимоги МОНУ. Серед них:

- Вплив різних жанрів та використання інших платформ для розвитку мовлення. Обрані відеоматеріали були науково-популярними, однак не менш корисними є художні та документальні фільми, реклами, трейлери та інші жанри. Дослідження їх ефективності потребує більше часу та свободи у плануванні освітнього процесу.

- Довготривалий ефект методики. Ми змогли оцінити початкові зміни в розвитку мовленнєвих навичок, але більш тривале спостереження за учнями допоможе зрозуміти, чи зберігаються досягнуті результати в довгостроковій перспективі та як ця техніка впливає на загальний розвиток мовних та мовленнєвих компетенцій.

- Емоційний вплив на навчання. Ми помітили ріст рівня вмотивованості та впевненості, спричинений використанням відеоматеріалів, однак цього дослідження було недостатньо для розуміння, який ефект на навчання має емоційне сприйняття (гумор, цікавість, шок, тривога). Поглиблене дослідження сприятиме точнішому налаштуванню освітнього процесу.

Це п'ятитижнє пробне навчання дало вагомий позитивні результати, але також запропонувало простір для подальших досліджень та більш коректної оцінки ефективності.

3.4. Висновки до розділу 3.

Апробація відеоматеріалів як основного інструменту для навчання говорінню, що тривала 5 тижнів, дозволила значно активізувати процес засвоєння нових лексичних одиниць та граматичних структур, а також сприяла підвищенню зацікавленості учнів до мовленнєвої діяльності в цілому. Відео були зрозумілими та цікавими для учнів, заохочували їх до активної взаємодії та підвищували їхню зацікавленість мовленнєвим процесом в цілому.

Восьмикласники працювали з різними типами мовлення: відповіді та запитання, діалоги, пояснення, дебати тощо. Вони мали можливість покращити розуміння контексту, сприйняття мовлення на слух та попрактикуватися у виконанні інтерактивних вправ. Це допомогло з імітацією англomовного середовища, що значно вплинуло на комунікативні навички.

Висока ефективність методу розвитку говоріння, який досліджувався нами, була підтверджена стрибкоподібним покращенням якості усного висловлювання. Кількість оцінок високого рівня збільшилася аж на 42%, у той час як низький рівень зник повністю. Таким чином, ця апробація довела результативність використання відеоматеріалів.

Проте, все ще є простір для проведення подальших досліджень. Якщо взяти це до уваги та продовжити пошук інформації та проведення експериментів, можна поглибити розуміння ефективності мультимедійних засобів у навчанні, вивчити довгострокові ефекти використання аудіо-візуального супроводу, удосконалити та індивідуалізувати методичні підходи та визначити найефективніші технології для кожного етапу навчання.

ВИСНОВКИ

Актуальність і важливість використання відеоматеріалів для розвитку мовленнєвих навичок учнів середньої школи в контексті сучасних освітніх вимог було підтверджене проведеним дослідженням. Аналіз теоретичних джерел, розробка методології та результати апробації дозволяють нам зробити такі висновки:

- Потреба у спілкуванні та прагнення використовувати сучасні технології в навчальному процесі є яскраво вираженими явищами серед підлітків, що зумовлюється певними психолого-віковими особливостями. Через це інтеграція відеоматеріалів як частини уроків англійської мови підвищує їхню мотивацію до навчання та, загалом, позитивно впливає на прогрес.
- Відеоматеріали сприяють розвитку комунікативної компетентності через свою автентичність, можливість ознайомитися з різними акцентами та інтонаціями та поспостерігати за невербальною поведінкою мовців, а також надання простору для роздумів, що призводить до стимулювання активних обговорень.
- Для забезпечення максимальної результативності цього засобу навчання необхідно ретельно планувати уроки, розробляти чи підбирати вправи, у яких поєднуються перегляд відео, тобто пасивна діяльність, і продуктивна діяльність у вигляді дискусій, рольових ігор, проектів тощо.
- Учасники пробного навчання продемонстрували значні покращення в усній взаємодії, ріст впевненості у висловленні думок англійською мовою, збільшення словникового запасу та здатність використовувати його в практичній діяльності.

Попри те, що кількість позитивних висновків є достатньо великою, все ж зустрічаються певні потенційні ускладнення в роботі з застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій:

- Недостатнє технічне забезпечення навчальних закладів;

- Низький рівень розвитку цифрової компетентності окремих вчителів;
- Необхідність адаптації матеріалів для кращої відповідності вимогам до загальної середньої освіти.

У перспективі, потрібно приділити увагу дослідженню довгострокового впливу використання відеоматеріалів на розвиток мовленнєвої компетентності, результативності засобу для інших вікових груп та відповідності конкретних жанрів і типів відеоматеріалів успішності школярів.

Отже, попри всі недоліки, відеоматеріали є дієвим інструментом для розвитку говоріння учнів середньої школи. Вони можуть бути ефективно використані в практиці навчання, забезпечують цікаве та продуктивне освітнє середовище.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. Київ : Акад., 2004. 342 с.
2. Беліков В. В. Розвиток компетентностей читання на уроках з англійської мови у 8 класі СЗОШ : автореф. магістерська робота. Дніпро, 2024. 92 с. URL: <https://ir.duan.edu.ua/server/api/core/bitstreams/1c473c07-0e36-44fd-bc5a-fdf1cbc89cd8/content> (дата звернення: 16.08.2024).
3. Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник. Київ : Ленвіт, 2013. 590 с.
4. Бігич О. Б. Методика формування іншомовної компетентності в аудіюванні. *Іноземні мови*. 2012. Т. 2. С. 19–30. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/im_2012_2_5. (дата звернення: 19.01.2024).
5. Білоус О. В. Вікова психологія : навч. посіб. Чернігів : ЧНПУ ім. Т.Г. Шевченка, 2015. 108 с.
6. Богданова О. В. Використання автентичних відеоматеріалів для формування комунікативної та соціокультурної компетенції на уроках англійської мови. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. 2014. № 49. С. 271–272. URL: <https://eprints.oa.edu.ua/id/eprint/3176/1/Bohdanova.pdf> (дата звернення: 03.11.2024).
7. Вікова психологія : навч. посіб. / О. П. Сергєєнкова та ін. Київ : Центр учб. літ., 2012. 376 с.
8. Вітченко А. Ю., Мельник А. О. Актуальні проблеми мовно-літературної освіти в середній та вищій школах. м. Київ, 27 квіт. 2023 р. Київ, 2023. С. 160.
9. Волошинова Л. В. Сучасні аудіовізуальні технології у вивченні іноземної мови : посібник. Київ : Знання України, 2007. 152 с.
10. Гуржій А. М. Візуальні та аудіовізуальні засоби навчання : навч. посіб. Київ : Ін-т педагогіки АПН України, 2003. 173 с.

11. Жикаляк М. В. Формування компетентності в аудіюванні на уроках англійської мови у 8-му класі : автореф. курсова робота. Київ, 2023. 37 с. URL: <http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/787878787/4942/Жикаляк%20М.В.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 18.01.2024).

12. Зозуля І., Стадний А., Слободянюк А. Аудіовізуальні засоби навчання в процесі формування іншомовної комунікативної компетентності. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти*. 2022. № 40. С. 12–28. URL: <https://doi.org/10.26565/2073-4379-2022-40-01> (дата звернення: 28.09.2024).

13. Казачінер О. С. Формування пізнавального інтересу в учнів із низькою мотивацією до вивчення іноземної мови в середній загальноосвітній школі. *Scientific notes of the pedagogical department*. 2015. Т. 1, № 38. С. 110–119. URL: <https://periodicals.karazin.ua/pedagogy/article/view/2754> (дата звернення: 20.12.2023).

14. Кас'яненко О., Барна Х. Особливості роботи з педагогічно занедбаними дітьми старшого дошкільного віку. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Vol. 2, по. 43. Р. 173–179. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/43-2-28> (date of access: 27.12.2023).

15. Кириченко Т. В. Психологічні механізми саморегуляції поведінки підлітків : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. Київ, 2001. 20 с.

16. Кириченко Т., Рідель Т. Інтерактивне навчання: технології візуалізації навчальних матеріалів на заняттях з англійської мови. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2024. Т. 7, № 25. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-7\(25\)-672-684](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-7(25)-672-684) (дата звернення: 31.10.2024).

17. Клачкова М. А. Використання мультимедійних технологій на уроках англійської мови. *Комунальний заклад освіти «Фінансово-економічний ліцей наукового спрямування при Університеті митної справи та фінансів» Дніпровської міської ради*. URL: <http://fel2005.dp.ua/docs/blog/06/040.pdf> (дата звернення: 02.11.2024).

18. Кобилянська В. О., Колісніченко А. І. Використання аудіо-та відеоматеріалів з безкоштовних онлайн-ресурсів для вивчення англійської мови. Умань, 2019. С. 1–3.

URL: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/10627/1/ТЕЗИ_Кобилянська_Колісніченко.pdf (дата звернення: 03.11.2024).

19. Ковтун (Бугайчук) О. Письмо як засіб і об'єкт навчання англійської мови. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*. 2002. № 13. С. 16–18.

20. Конституція України : від 28.06.1996 № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 01.12.2024).

21. Лялько С. В. Використання тематичних візуальних засобів у процесі викладання англійської мови. *Мовні і концептуальні картини світу*. 2015. № 55. С. 226–230.

URL: http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/host/viking/db/ftp/univ/mikks/mikks_2015_55_1.pdf#page=226 (дата звернення: 02.11.2024).

22. Малащенко О. С. Ефективні прийоми розвитку говоріння уроках з англійської мови у 8 класі СЗОШ : автореф. магістерська робота. Дніпро, 2024. 103 с. URL: <https://ir.duan.edu.ua/server/api/core/bitstreams/6d75f4dd-086e-410c-a0b7-e637e59ddc12/content> (дата звернення: 16.08.2024).

23. Методи дослідження в методиці навчання іноземних мов. *StudFiles*. URL: <https://studfile.net/preview/5114924/> (дата звернення: 03.02.2024).

24. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах : підручник / С. Ю. Ніколаєва та ін. 2-ге вид. Київ : Ленвіт, 2002. 328 с.

25. Міщенко О. А. Використання мультимедійних засобів навчання на заняттях з англійської мови в загальноосвітній школі. 2012. С. 472–476. URL: <http://pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2012/26/72.pdf> (дата звернення: 31.10.2024).

26. Павелків Р. В. Вікова психологія : підручник. 2-ге вид. Київ : Кондор, 2015. 469 с.

27. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII : станом на 15 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 01.12.2024).

28. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти “Нова українська школа” на період до 2029 року : Розпорядж. Каб. Міністрів України від 14.12.2016 № 988-р : станом на 22 серп. 2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-r#Text> (дата звернення: 01.12.2024).

29. Рись М. Ю. Роль соціального педагога в розвитку творчості старших підлітків у позашкільній діяльності. *Вісник Запорізького національного університету*. 2013. Т. 1, № 19. С. 58–64. URL: <https://web.znu.edu.ua/herald/issues/2013/2013-ped-1.pdf#page=58> (дата звернення: 12.01.2024).

30. Романова О. О., Мудрик О. В. Використання відеоматеріалів на заняттях з іноземної мови. *Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. 2020. Т. 5, № 77. С. 176–180. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_5_2020_77_41 (дата звернення: 03.11.2024).

31. Савчин М. В., Василенко Л. П. Вікова психологія : посібник. Київ : Академвидав, 2005. 360 с.

32. Савчин М. В. Педагогічна психологія : навч. посіб. [для студентів вищ. навч. закл.]. Київ : Академвидав, 2007. 424 с.

33. Сухомлинський В. О. Сто порад учителям. К., 1988. 302 с.

34. Токарева Н. М., Шамне А. В. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. Київ : НУБіП, 2017. 548 с.

35. Тхор Н. М. Сучасні технології у навчанні англійської мови. *Записки з романо-германської філології*. 2023.

Т. 1, № 50. С. 273–280. URL: <http://rgnotes.onu.edu.ua/article/view/285571> (дата звернення: 05.10.2024).

36. Феноменологія морального розвитку особистості : детермінація, механізми, генезис : монографія / ред.: Р. В. Павелків, Н. В. Корчакова. Рівне : Вол. береги, 2009. 368 с.

37. Чернописька В. В. Використання відеоматеріалів для формування компетентності у говорінні на уроках англійської в середній школі. *Магістерські студії*. 2023. Т. 1, № 4. С. 106–116. URL: <https://englishdept.chnu.edu.ua/media/bknhjprq/mahisterski-studii-4.pdf> (дата звернення: 16.11.2024).

38. Шевченко М. В. Наочність у навчанні англійської мови студентів вищих навчальних закладів. *Ключові питання наукових досліджень у сфері педагогіки та психології у XXI ст.* : Матеріали міжнар. науково-практ. конф. Львів, 2014. С. 134–135.

39. Allan M. Teaching English with video. London : Longman, 1991. 117 p.

40. Astrolabe. Past and present | technology then and now, 2017. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=DENG7Q7VRgo> (date of access: 07.09.2024).

41. Bai J. Teaching text structure: why and how?. *Journal of the chinese language teachers association*. 1997. Vol. 3, no. 32. P. 31–40.

42. Berk R. A. Multimedia teaching with video clips: TV, movies, youtube, and mtvu in the college classroom. *International journal of technology in teaching and learning*. 2009. № 5. С. 1–21.

43. Bridge - by Explified. How has technology made our lives easier?, 2022. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=ZDzjqmU43Vw> (date of access: 07.09.2024).

44. Brown H. D. Language assessment: principles and classroom practices. White Plains, N.Y : Longman, 2004. 324 p.

45. Bueno A., Madrid D., McLaren N. TEFL in secondary education. *Editorial universidad de Granada*. 2006. P. 4–7.
46. Buzan T. The Buzan study skills handbook. London : BBC Active, 2006. 189 p.
47. Chang C. Top-down approach to developing extended discourse in students' speech. 2004. P. 1–7.
URL: <https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=ef96c4376ee272cd9631d7ecb77609573732b551> (date of access: 27.09.2024).
48. Duncan R. M., Tarulli D. Play as the leading activity of the preschool period: insights from Vygotsky, Leont'ev, and Bakhtin. *Early education & development*. 2003. Vol. 14, no. 3. P. 271–292.
URL: https://doi.org/10.1207/s15566935eed1403_2 (date of access: 01.12.2024).
49. Gilakjani A. P. The significant role of multimedia in motivating EFL learners' interest in English language learning. *International journal of modern education and computer science*. 2012. Vol. 4, no. 4. P. 57–66.
URL: <https://doi.org/10.5815/ijmeecs.2012.04.08> (date of access: 09.11.2024).
50. Harmer J. The practice of English language teaching. 4th ed. London : Longman, 2001. 448 p.
51. Infographics: the power of visual storytelling / ed. by R. Josh, C. Ross. Hoboken, N.J : John Wiley & Sons, Inc., 2012. 263 p.
52. Mayer R. E. Multimedia learning. 2nd ed. Cambridge : Cambridge University Press, 2009. 300 p.
53. Newton C. A box of tricks. *English teaching professional*. 2001. No. 19.
54. Nunan D. Practical English language teaching. McGraw-Hill Companies, 2003. 342 p.
55. Stanely G. . Language learning with technology: ideas for integrating technology in the language classroom / ed. by S. Thornbury. Cambridge : Cambridge University Press, 2015. 250 p.

56. Sulon Suban T. Teaching speaking: activities to promote speaking skills in efl classrooms. *Lectio: journal of language and language teaching*. 2021. Vol. 1, no. 1. P. 41–50.

URL: <https://journal.unwira.ac.id/index.php/LECTIO/article/view/888/317> (date of access: 30.10.2024).

57. TED-Ed. How will AI change the world?, 2022. *YouTube*. URL: https://www.youtube.com/watch?v=RzkD_rTEBYs (date of access: 07.09.2024).

58. Tira Nur Fitria. Using TED talks in English language teaching (ELT): supplemental resources for English language teaching (ELT). *SOSMANIORA: jurnal ilmu sosial dan humaniora*. 2022. Vol. 1, no. 1. P. 36–43. URL: <https://doi.org/10.55123/sosmaniora.v1i1.199> (date of access: 02.11.2024).

59. Watkins J., Wilkins M. Using YouTube in the EFL Classroom. *Language education in Asia*. 2011. Vol. 2, no. 1. P. 113–119. URL: https://doi.org/10.5746/leia/11/v2/i1/a09/watkins_wilkins (date of access: 31.10.2024).

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця 1

Список учнів другої групи 8-В класу	
1	Алазарой Ніколь
2	Басовський Микола
3	Василів Богдан
4	Василов Андрій
5	Діліон Злата
6	Діхтенко Вероніка
7	Жуков Дмитро
8	Запоронюк Дмитрій
9	Ковальчук Дар'я
10	Ковтун Крістіна
11	Короткова Вероніка
12	Кубей Арсен
13	Мінтенко Катерина
14	Оксанич Владислав
15	Островська Аріна
16	Юрій Марк

Додаток Б

**Опитування про найбільш проблематичний аспект вивчення
англійської мови**

Tick aspects of foreign language acquisition, that your students face difficulties with the most. *

☐ Reading

☐ Listening

☐ Writing

☐ Speaking

☐ Vocabulary

☐ Grammar

☐ Pronunciation

☐ Інше: _____

What kinds of tasks, that refer to these aspects, cause problems the most? *

Ваша відповідь _____

Додаток В

Evaluate how difficult is the completion of the following tasks for you

[illegible]

Додаток Г

Клас: 8-В

Тривалість: 45 хв

Тема: How has technology made our lives easier?

Мета: Розвиток навички говоріння через обговорення впливу технологій на повсякденне життя.

Обладнання: Комп'ютер, роздатковий матеріал, аркуші паперу або зошити для нотаток.

I. Вступ. (5 хв)

1. Привітання.
2. Перевірка присутніх.
3. Оголошення теми уроку.

II. Основна частина.

1. Мозковий штурм. (5 хв)

Вчитель запитує: «What technology do you use every day?»; «How does it help you with your daily tasks?».

Учні відповідають.

2. Ознайомлення із ключовою лексикою. (3 хв)

Учні отримують аркуші паперу із ключовими словами і виразами з відео та їхніми визначеннями. Їм виділяється час на ознайомлення з ними. Якщо визначення комусь не достатньо і потрібен переклад – вчитель допомагає.

3. Перегляд відео. (5 хв)

Учні дивляться відео «How has technology made our lives easier». Під час перегляду вони повинні помітити у відео ключові вирази із аркушу, який отримали попередньо, та запам'ятати або занотувати речення, в яких ці вирази були використані.

4. Введення нових слів у активний словарний запас. (5 хв)

Після перевірки розуміння контексту використання виразів кожен учень складає по одному реченню із будь-яким виразом зі списку та озвучує його на клас. Учитель перевіряє правильність та, за необхідності, корегує.

5. Групова міні-дискусія. (15 хв)

Учні діляться на 3 групи відповідно до таких тем: «Технології в освіті», «Технології в медицині», «Технології у повсякденному житті». Кожна група готує короткий підсумок інформації, отриманої з відео, що стосується саме їхньої теми, та додає судження від себе. Після цього учні презентують свої висловлювання. Основна умова – використати щонайменше 8 нових виразів зі списку.

III. Підсумок.

1. Рефлексія. (5 хв)

Учні відповідають на запитання: «What new facts have you learnt?» та «Do you agree that technology makes our lives easier? Why/Why not?».

2. Домашнє завдання. (2 хв)

Написати текст на тему «Which technology has the greatest impact on my life and why?»

Додаток Д

Ключові вирази з відео “How has technology made our lives easier”

Technologically advanced devices - Modern tools or gadgets that use the latest technology.

Rapidly advanced - Got better or improved very quickly.

Standard of living - How comfortable and easy life is for someone.

Efficiently - Doing something quickly and without wasting time.

Daily chores - Small jobs you do every day, like cleaning or cooking.

Comfortable lifestyle - A way of living that is easy and without stress.

Positive impact - A good or helpful effect on something.

Improved communication - Better and easier ways to talk to or share information with others.

Instantaneously - Happening very quickly or right away.

Dramatic changes - Big and important changes.

Cell phones - Small phones you can carry and use anywhere.

Smartphones - Mobile phones with internet and apps.

Virtual education - Learning done online or through a computer.

Data storage - Saving information on a computer or device.

Cybercrime - Crimes done using computers or the internet.

Technological innovations - New and better ideas in technology.

Moderation - Using or doing something in a balanced way, not too much.

Enhanced knowledge - Knowing more or understanding something better.

Navigation services - Apps or tools that help you find your way.

Online systems - Websites or programs on the internet.

Effective advertisement - Ads that work well and get people interested.

Cutting-edge technology - The newest and most advanced technology.

Comfort and convenience - Things that make life easy and nice.

Purposefully - Doing something for a clear reason or goal.

Додаток Е

Клас: 8-В

Тривалість: 45 хв

Тема: Еволюція технологій

Мета: Розвиток навички говоріння через порівняння технологій минулого із сучасними.

Обладнання: Комп'ютер, аркуші паперу або зошити для нотаток.

I. Вступ. (5 хв)

1. Привітання.
2. Перевірка присутніх.
3. Оголошення теми уроку.

II. Основна частина.

1. Активізація лексики. (3 хв)

Вчитель запитує: «What do you know about old technology? How has it changed during the past decades?»

Учні відповідають.

2. Перегляд відео. (15 хв)

Учні дивляться відео «Technology then and now». Під час перегляду вони повинні занотувати технології, які були обговорені у відео, та декілька цікавих фактів про них. Після перегляду вони презентують свої знахідки, а вчитель запитує про додаткову інформацію за змістом занотованих фактів.

3. Групове обговорення. (15 хв)

Учні діляться на пари або групи по-трьох. Вони повинні обговорити такі запитання: «What technology has affected our lives the most and the least?»; «What disadvantages does the modern technology have?». Після короткої підготовки, учні презентують свої судження та відповідають на додаткові запитання від слухачів.

III. Підсумок.

1. Рефлексія. (5 хв)

Учні відповідають на запитання: «What technology do you expect to appear in future?».

2. Домашнє завдання. (2 хв)

Написати текст на тему «My favourite technology from past and present».

Додаток Ж

Клас: 8-В

Тривалість: 45 хв

Тема: Як штучний інтелект змінить світ

Мета: Розвиток навички говоріння через обговорення майбутнього у галузі розвитку технологій.

Обладнання: Комп'ютер, аркуші паперу або зошити для нотаток.

I. Вступ. (5 хв)

1. Привітання.
2. Перевірка присутніх.
3. Оголошення теми уроку.

II. Основна частина.

1. Активізація лексики. (3 хв)

Учитель написав на дошці ключові слова з відео: Artificial Intelligence, objectives, technological unemployment, civilization. Учні намагаються здогадатися, що ці слова означають, запропонувавши пояснення або переклад.

Учні відповідають.

2. Опитування. (5 хв)

Учитель запитує: «In your opinion, how does AI influence our work, studying and everyday performance?». Учні відповідають.

3. Перегляд відео. (10 хв)

Учні дивляться відео «How will AI change the world?». Під час перегляду вони повинні виписати нові факти, які вони дізналися завдяки ньому, та сформулювати запитання за змістом.

4. Дебати. (15 хв)

Учні діляться на дві групи: за і проти використання штучного інтелекту. Їхнє завдання – за допомогою аргументів переконати опонента у своїй правоті. За необхідності, учитель може задати навідні запитання, наприклад «Is it

necessary to limit the development of AI to avoid some risks?» або «Is AI able to replace people in some spheres?»

III. Підсумок.

1. Рефлексія. (5 хв)

Обговорюються основні пункти, обговорені під час уроку.

2. Домашнє завдання. (2 хв)

Підготувати презентацію на тему «How I imagine future».